Cartea Ostașului

THEODOR CONSTANTIN

ULTIMA RAFALĂ

THEODOR CONSTANTIN

ULTIMA RAFALĂ

— *Povestire* —

EDITURA MILITARĂ

Coperta și vigneta : PETRE VULCĂNESCU

1

La început numele nu mi-a trezit nici o amintire. Mi s-a părut că-l aud pentru prima dată. Abia pe urmă, în timp ce, la invitația mea a început să se dezbrace, am avut vaga impresie că Panait Huștoiu nu-mi este un nume cu desăvîrșire necunoscut. Parcă mai auzisem vorbindu-se despre acest om, și încă de curînd. Aducerea aminte precisă a venit însă treptat. Întîi mi-am amintit că, nu mai departe decît în ajun, o revistă săptămînală din Capitală se ocupase pe larg de pacientul meu. Într-un portret literar reușit, un tînăr scriitor creiona cu mult talent figura comunistului Panait Huștoiu, de doisprezece ani ales mereu pre-

şedinte al gospodăriei agricole colective „Zori noi“, una din cele mai vechi şi mai înfloritoare din întreaga regiune. Abia pe urmă, în timp ce mă pregăteam să-i palpez abdomenul, descoperind sub ombilic cicatricea, mi-am adus aminte că îl cunoscusem cu ani în urmă, pe vremea cînd eram chirurg la spitalul militar de campanie nr. 9.

— Va să zică — mi-am zis — omul acesta este Panait Huştoiu !... *Deţinutul !...* Extraordinar ! Deşi fizic nu s-a schimbat prea mult, pare cu desăvîrşire alt om.

Cînd sfîrşii examenul, nerăbdător şi neliniştit, mă întrebă :

— Sper că nu aveţi de gînd să mă internaţi în spital, tovarăşe doctor.

— Deocamdată, nu ! Suferiţi de gastrită.

— Îmi luaţi o piatră de pe inimă. Acum, primăvara, nu am timp să fiu bolnav.

— Să ştiţi că va trebui să ţineţi cîtva timp regim şi să luaţi, neapărat, medicamentele pe care vi le voi prescrie.

— Dacă este absolut nevoie, voi ţine regim şi voi lua şi medicamentele.

După ce i-am scris reţeta, m-am trezit rostindu-mi gîndul tare :

— Va să zică, dumneavoastră sînteţi Panait Huştoiu, — *deţinutul !*

Se uită la mine cu uimire şi curiozitate. Era evident că se străduia să-şi amintească în ce împrejurare îl cunoscusem. La rîndul meu, l-am cercetat cu nu mai puţină curiozitate.

Era acelaşi şi totuşi de nerecunoscut. Era acelaşi, în sensul că cei optsprezece ani care trecuseră nu-l îmbătrîniseră. I-ai fi dat cel mult patruzeci şi doi de ani, deşi, după socotelile mele, avea aproape cincizeci. Ochii, în schimb, nu mai erau aceiaşi. Altădată fuseseră blînzi, sfioşi. Acum privirea lor era metalică, dîrză, sfredelitoare. Şi vocea i se schimbase. Nu mai era domoală, ci puternică, puţintel aspră, însă convingătoare, cu alte cuvinte, vocea unui om cu voinţă hotărîtă, care izbuteşte să se facă ascultat tocmai fiindcă ştie să cîştige încrederea acelora cărora li se adresează. Părul puţin încărunţit pe la tîmple se păstra bogat şi uşor ondulat. Doar creţurile din jurul ochilor trădau că cei optsprezece ani care trecuseră fuseseră ani de luptă şi de eforturi.

— Dacă ştiţi că mi se spunea *deţinutul* înseamnă că aţi fost medic la spitalul militar. Aşa-i ?

— Am fost.

Panait Huştoiu îşi boţi fruntea. Tot nu-şi reamintea de mine.

— În noaptea cînd hitleriştii au minat spitalul, am dat şi eu o mînă de ajutor. Vă reamintiţi acum ?

Panait Huştoiu se lovi cu palma peste frunte.

— Da !... Da !... Acuma ştiu ! Dumneavoastră sînteţi medicul care, atunci cînd i-am atacat pe hitlerişti, aţi fost printre primii, deşi nu mai aveaţi un glonte în revolver. Aşa-i ?

Am dat din cap afirmativ.

— Iată o întîlnire neaşteptată, tovarăşe doctor, care nici nu vă închipuiţi cît de mult mă bucură.

Se ridică şi-mi întinse ambele mîini, bucuros din cale-afară. În clipa aceea, semăna foarte mult cu Panait Huştoiu pe care îl cunoscusem cu optsprezece ani în urmă.

Pe urmă, privindu-mă cu căldură şi simpatie, îmi spuse fără nici un fel de părere de rău :

— Cum au mai trecut anii !

— Repede, necrezut de repede. Şi cîte lucruri minunate nu s-au întîmplat în anii aceştia. În ceea ce vă priveşte, aţi deve-

nit un om însemnat. Despre dumneavoastră scriu ziarele, revistele. Nu mai departe decît ieri am citit un portret literar...

— Îl știu... L-am citit și eu. Aflați însă de la mine că tovarășul care a scris a cam înflorit lucrurile. De aceea, cînd pică vreunul pe la noi — și pică destui — le spun : Vreți să scrieți despre gospodăria noastră ? Scrieți cît poftiți. Nu aveți decît să scrieți și despre mine dacă e musai, așa cum spuneți. Dar mai cu măsură. Fiindcă, dragă tovarășe, adevărul adevărat acesta este : Dacă gospodăria noastră este fruntașă pe regiune și multimilionară, în primul rînd meritul este al colectiviștilor noștri care au avut încredere în cuvîntul partidului încă în urmă cu doisprezece ani.

— Ziariștilor le-ați povestit cum ați salvat spitalul ? l-am întrebat ceva mai tîrziu.

— De ce să le fi povestit ! Ce, parcă numai eu l-am salvat ? Pe Răuț l-ați uitat ? Dar pe Paraschivoiu, pe sora Cornelia, pe invalidul cu piciorul anchilozat, pe dumneavoastră și pe ceilalți ? N-am

spus decît la partid, atunci cînd m-au primit. Am vorbit despre toţi.

— Bine, dar dumneavoastră aţi avut iniţiativa, dumneavoastră aţi fost acela care ne-aţi mobilizat pe toţi.

— Ei, da ! Ceva am făcut, nu zic. Trebuie să ştiţi însă că, dacă atunci am avut curaj, aceasta numai datorită tovarăşului Bunea.

— Tovarăşului Bunea ? Cine-i tovarăşul acesta ?

Panait Huştoiu zîmbi :

— Nu aveţi de unde să-l ştiţi. Eu l-am cunoscut la închisoarea din Caransebeş. El mi-a deschis ochii, el m-a ajutat să înţeleg, atîta cît mă ducea capul, pentru ce luptă comuniştii. Fiindcă, trebuie să aflaţi că, neavînd carte, pe atunci mintea mea era aşa cum sînt ochii unora : cu albeaţă.

Îmi aduc aminte acum că, atunci cînd am aflat ce plănuiau hitleriştii în legătură cu spitalul, imediat m-am gîndit la tovarăşul Bunea care-mi deschisese capul şi mi-am zis : Trebuie să fac musai ceva...

Ei, dar eu vă ţin de vorbă şi dincolo vă aşteaptă pacienţi.

Într-adevăr, în sala de așteptare mai erau încă destui bolnavi.

— Aș vrea să ne mai vedem, tovarășe Huștoiu.

— Cu mare plăcere, tovarășe doctor.

— Veniți des pe la oraș ?

— Mult mai des decît mi-e voia.

— Într-una din zile, cînd veți mai veni, treceți pe la mine, pe acasă. Soția mea va fi bucuroasă să vă cunoască.

— Am să viu neapărat.

Ne-am strîns mîinile și pe urmă a plecat. Peste cîteva clipe, l-am văzut de la fereastră urcîndu-se într-un „GAZ".

Revederea neașteptată, și după atîția ani, mi-a trezit curiozitatea să-l cunosc mai îndeaproape. Și lucrul acesta a fost posibil, fiindcă făgăduința de a ne revedea nu a rămas doar o simplă formulă de politețe. În lunile următoare ne-am revăzut de mai multe ori, la mine acasă, la el, la Gospodărie. Am mai stat de vorbă și cu alte persoane care, la fel ca mine, îl cunoscuseră cu optsprezece ani în urmă : cu doctorul Poenaru, pe atunci șeful spitalului militar de campanie nr. 9, cu sora Cornelia, infirmiera șefă, cu

Manole Crăiuț, comandantul formațiunii patriotice de luptă și cu mulți alții.

Stînd de vorbă cu atîția oameni, s-a născut ideea de a așterne pe hîrtie tot ceea ce am izbutit să aflu despre acest om. Dar întrucît despre Panait Huștoiu cel de astăzi au scris adesea ziarele noastre — și fără îndoială că vor mai scrie — mă voi rezuma să povestesc despre Panait Huștoiu cel de acum optsprezece ani, despre *deținutul* pe care ni l-au trimis să-l vindecăm pentru ca după aceea să fie executat.

Despre acest Panait Huștoiu vreau să scriu și mai ales despre un episod din viața sa care ilustrează, cu prisosință, că oamenii cinstiți, din afara partidului, dar sub influența mobilizatoare a acestuia, au fost capabili, în împrejurări grele, de fapte eroice pe care, în alte condiții, nu le-ar fi putut înfăptui.

Și fiindcă în cele ce urmează să povestesc voi folosi în cea mai mare parte datele și amintirile care mi-au fost relatate de către aceia care l-au cunoscut mai bine, voi reda faptele fără a mai face referire la mine.

2

Cu „fantezia“ justiției militare antonesciene Panait Huștoiu a avut de-a face în două rînduri. Prima dată în vara anului 1942. Regimentul din care făcea parte lupta undeva pe front și avea pierderi catastrofale. Din țară, de la partea sedentară, mereu erau trimise batalioane de marș — carne de tun — care însă repede erau decimate. Și iată că într-o zi a primit și Panait Huștoiu ordinul de mobilizare. O bucată de hîrtie verde subțire, pe care o mînă nu prea deprinsă cu condeiul îi scrisese, cu litere stîngace și inegale, numele. De cînd se pornise războiul antisovietic, culoarea verde ajunsese să simbolizeze moartea în mai mare măsură decît aceea neagră. Verdele miilor și zecilor de mii de ordine de chemare cu care cercurile teritoriale împînzeau satele, de la un capăt la altul al țării. Fițuica verde echivala aproape cu o înștiințare de moarte. De aceea, era suficient ca o asemenea hîrtiuță să apară din buzunarul șefului de post sau al vreunui jandarm, pentru ca femeile, oricîte s-ar fi aflat în casa respectivă, să izbucnească în plînsete.

— Văleleu, îl mînă pe Ionică ! Duce-s-ar pe lumea ailaltă ăi de-l trimit să moară ! Văleu, Ionică ! Cui mă lași, Ionică !... Ionică !...

Vecinele — cum aflau vestea — porneau și ele să plîngă și să blesteme.

— Îl iau și pe alde Ionică !... Pe toți îi ia, păli-i-ar buba cea neagră pe toți ăia de-au pornit războiul !

Pînă și dulăul din ogradă, înțelegînd că jalea stîrnită ca din senin în casa stăpînului său se datora omului în uniformă și cu carabină, pornea să latre furios și să se repeadă în lanț.

Cînd șeful de post i-a făcut cinstea să-i înmîneze personal ordinul de chemare, lucrurile s-au petrecut puțin altfel.

Mai întîi, cîinele Gruia nu s-a obosit nici măcar să-l latre. Gruia era un cîine bătrîn și blajin, care atunci cînd intra cineva pe poartă, fie că-l cunoștea, fie că nu, îi ieșea înainte gudurîndu-se. Panait Huștoiu îl certa deseori, făcîndu-l „bleg“, fiindcă nu știa deosebi pe oamenii buni de cei răi, și nici pe prieteni de dușmani. Ținea însă la cîine. Îl crescuse doar el cu mămăligă muiată în lapte.

spre marea indignare a nevesti-si, care nu putea pricepe cum el, om în toată firea, își pierde vremea cu o potaie bălțată și cu ochi, pe atunci, urduroși.

Gruia cînd l-a văzut pe șeful de post că intră în ogradă i-a ieșit înainte gudurîndu-se, cum îi era obiceiul. Domn' șef Zîmbrea nu i-a dat însă nici o atenție. Îndreptîndu-se grăbit spre casa pitită sub niște duzi, tocmai în fundul ogrăzii, a întrebat cu glas tare, încă de departe:

— Măi, tu, Panaite, ești acasă?

Și fiindcă nu i-a ieșit nimeni în întîmpinare, vrînd, nevrînd a trebuit să străbată toată curtea. În casă n-a zăbovit mult. Pe urmă, în timp ce se îndrepta grăbit spre poartă, Gruia s-a apropiat pe furiș și, tocmai cînd dădea să iasă pe poartă, s-a repezit și l-a mușcat de pulpa piciorului. Colții cîinelui i-au sfîșiat moletiera și au pătruns adînc în carne. După isprava aceasta, Gruia nu a fugit, așa cum ar fi făcut un alt cîine. S-a retras numai puțin, s-a proptit pe picioarele de dinapoi și, zbîrlindu-și părul de pe ceafă, a început să mîrîie la jandarm și să-și arate colții.

Șeful de post, după o clipă de uluială, cînd își văzu moletiera sfîșiată și sîngele

curgînd gîrlă, furios, duse carabina la ochi şi trase. Dulăul făcu un salt în aer şi se prăbuşi fără să mai mişte.

Zgomotul împuşcăturii îl scoase afară din casă pe Panait Huştoiu. Cînd îl văzu pe şeful de post cu carabina în mînă şi pe Gruia culcat într-o rînă cu picioarele în aer şi ţepene, înţelese.

— De ce mi-ai împuşcat cîinele, dom' şef ?

— De ce ? Auzi, tîlharul mai întreabă de ce ! De ce ţii javra dezlegată cînd ştii că are năravul să se repeadă pe ascuns şi să muşte ? Uite ce-mi făcu, mă ! Ai să-mi plăteşti pantalonii, auzi mă ?

— Isprava asta a făcut-o Gruia ? întrebă cu neîncredere Panait Huştoiu.

— Dar cine mă, dobitocule, crezi c-a făcut-o ?

— Iote-te, domnule ! se miră Panait Huştoiu.

Turbînd de furie, şeful de post începu să urle de se auzi pînă la capătul uliţei :

— Ce te miri, bă ? Soarele mă-ti de calic ! Te împuşc, la fel ca pe jigodia asta !

Şi fiindcă Panait Huştoiu se uita la el

cu dispreț, jandarmul înșurubă în umăr carabina, mînuind totodată închizătorul.

Dar acum îi sări țandăra și lui Panait Huștoiu. Galben la față de mînie, porni hotărît spre poartă. În drum apucă toporul pe care îl uitase la tăietor.

— Ce face? Vrei să mă împuști, domn' șef? Adicătelea de ce să mă împuști? Mă-ntrebi de ce mă mir? Păi, cum să nu mă mir, cînd bietul cîine de cînd e el n-a mușcat pe nimeni.

— Așa vorbești tu cu mine? Cu mine, mă nenorocitule, mă săräntocule!

Dar Panait Huștoiu nu se sperie de amenințare. Dimpotrivă, abia acum, cînd descoperise de ce Gruia îl mușcase pe șef, deveni și mai furios că-i împușcase cîinele.

— Și adicătelea, de ce mi-ai ucis cîinele, domn' șef? Fiindcă te-a mușcat? Dar ce vină are el că ești matale atît de rău, încît pînă și un bleg ca el te-a simțit și nu s-a putut înfrîna să nu te muște? De ce, domn' șef, l-ai împușcat?

Și întrebarea era încărcată de atîta amenințare, încît șeful de post, cu toate că era înarmat, se neliniști:

– Parascovenia mă-ti de nebun ! Lasă că pun eu gabja pe tine, n-ai grijă !

Şi fără să mai întîrzie o clipă, ieşi pe poartă, de-a-ndăratelea.

Panait Huştoiu privi întunecat după el, pe urmă se întoarse în casă, călcînd apăsat şi cu privirea în pămînt. Vocea detunată a jandarmului adunase pe la garduri vecinii, mai ales vecinele. Cu toţii şi cu toatele fuseseră martori cum îl înfruntase Panait Huştoiu. Acum, bucuroşi, îl lăudau :

— Bravo, Panaite ! Bine l-ai mai înfundat ! A plecat cu coada între picioare, tîlharul dracului.

Cel care vorbise era un moşneag care fuma din pipă. Obiceiul acesta îl căpătase încă din vremea primului război mondial, cînd căzuse prizonier la austrieci.

Panait Huştoiu nu-i răspunse.

O femeie întrebă îngrijorată :

— Nu cumva ţi-a adus ordin, Panaite ?

— Mi-a adus ! Iaca acu' mă mînă şi pe mine.

Un ţînc, care stătuse cocoţat pe gard, sări jos şi o rupse la fugă spre casă.

— Ţaţă Aglaie, nea Panait a primit ordin să plece la război ! Auzi, ţaţă Aglaie ?

Panait Huştoiu intră în casă, fără să mai privească nici în dreapta, nici în stînga. Cei strînşi pe la garduri se risipiră şi ei curînd. Doar vecinele mai întîrziară prin ogradă să poarte vestea către femeile care treceau pe uliţă.

Acasă, amintindu-şi de cele întîmplate, şeful de post se învineţi de furie :

„Ai dracului oameni, şi el, şi nevastă-sa ! M-au primit... ptiu cum m-au primit, păcătoşii dracului !" îşi vorbi şeful de post.

— Ce-i domn' şef ? îl luase în primire din prag stăpînul casei. Nici bună ziua, nici să se ridice în picioare, aşa cum obişnuiau alţii.

— Ce să fie ! Ţi-a venit ordin. Pleci încă astăzi. Mîine să fii la reghiment. Dacă te mai prind mîine prin sat, dai de dracu' ! Mă ştii !

— Te ştiu ! Cine nu te ştie pe dumneata !

— De bun ce eşti, domn' şef, se usucă iarba pe unde calci, a adăugat Dochiţa, nevasta lui Panait.

— Mă Panaite, dacă nu eşti în stare să pui lacăt la gură muierii tale, am să dau ordin jandarmilor mei s-o facă.

— Dă fițuica ceea încoace, domn' șef, și du-te cu sfîntulețu ! Du-te, că dacă eu știu cum ești, dumneata nu știi cum sînt eu.

— Na-ți-l ! Dar bagă de seamă. Dacă mîine te mai prind prin sat, bine n-are să fie de tine. Mă auzi tu ?

Panait Huștoiu nu i-a răspuns. A apucat ordinul de chemare numai cu două degete, parcă a scîrbă, și repede l-a lăsat să cadă într-o strachină de pe cuptor, plină numai pe jumătate cu boabe de porumb.

— Iaca îți veni și ție rîndul să te duci ! vorbi Dochița după plecarea jandarmului.

Rosti cuvintele fără să plîngă și fără să se vaite, ca și cînd ar fi constatat un fapt care n-o privea de fel.

Panait Huștoiu, cunoscînd-o însă bine, simți jalea ce se ascundea înapoia cuvintelor.

— Ăsta-i războiul dracului. Pînă la urmă, le vine tuturor rîndul. Doar moșnegii dacă au să scape.

Tocmai acum se auzi împușcătura și Panait ieși să vadă ce se întîmplase.

Cînd se întoarse, Dochița care învîrtea

mămăliga în ceaun întrebă fără să se uite la el.

— A tras tîlharul de şef?

— El! L-a împuşcat pe Gruia!

— Şi de ce? Nu l-ar mai răbda sfîntulețu'!

— L-a muşcat de pulpa piciorului. Dar l-a muşcat, nu glumă!

— Mai bine îi rupea beregata!

Panait Huştoiu nu-i răspunse. Se aşeză pe vine, cu spatele rezemat de perete şi începu să-şi răsucească o țigară groasă. Abia mult mai tîrziu întrebă:

— Tu ce zici, Dochiță?

— Eu? Neapărat vă duce pe front?

— Altfel, de ce m-ar mai chema? Am auzit că n-au mai rămas în viață decît puțini din cei care au plecat.

— Eu zic să te duci pînă la regiment. Poate că te cheamă numai la o concentrare. Sau poate ai norocul şi te opresc pentru vreo treabă la „pese“ [1]. Ce zici?

— Ce să zic! De bună seamă că am să mă duc pînă acolo. Poate că — vorba ta — am norocul şi nu mă trimit la partea operativă. Dar să ştii, pe front nu mă

---

[1] În vechea armată P. S. însemna partea sedentară a regimentului, spre deosebire de P. O.: partea operativă.

duc. Dacă ajung acolo viu nu mă mai întorc. Îmi spune mie inima.

— Atunci să nu te duci, Panaite !

Dimineața, cu o legăturică în mînă, a plecat. Abia cînd a ajuns în ulița mare, care ducea pînă la gară, și-a dat seama cîtă lume din sat primise ordine de mobilizare. Cei care plecau erau însoțiți de neveste, de copii și de rude. Plîngeau. Bătrînele mai ales boceau ca după mort.

— Dar nu mai mă boci mamă, că încă n-am murit ! se răsti unul, pe care tot satul îl poreclise — nimeni nu ar fi fost în stare să spună de ce — Juvăț.

Numai Panait Huștoiu era singur. Nu dăduse voie Dochiței să vină la gară. Și-au luat rămas bun la poartă.

— Iacă am plecat, Dochiță !

— Du-te și să te păzească sfîntulețu', Panaite !...

S-au îmbrățișat, pe urmă s-a depărtat mergînd cu pași mari și apăsați. Greu îi mai era că trebuia să se despartă de Dochița. Cînd a ajuns la capătul uliței a întors capul. Dochița era tot în poartă. Privea de departe și părea o stană de piatră. I-a făcut semn cu mîna și a întors repede capul fără să mai vadă dacă femeia i-a răspuns sau nu.

La marginea satului, de unde se zărea nu prea departe gara, îl descoperi pe Costea Negrilă. Stătea pe o piatră kilometrică şi privea la cei care treceau. Ai fi zis că venise acolo dinadins, ca să fie martor la plecarea oamenilor. Era îmbrăcat cu vechea lui uniformă, decolorată şi cîrpită. Mîneca stîngă, goală, îi atîrna în bătaia vîntului. În locul piciorului drept, proteza — un picior rudimentar din lemn. Peste ochiul drept, scurs, un bandaj dintr-o cîrpă neagră.

Stătea acolo şi privea întunecat la cei care treceau.

— Rămîi sănătos, nea Costea! i se adresa din cînd în cînd vreunul dintre cei care grăbeau spre gară.

Dar acesta nu răspundea nimănui. Se mulţumea doar să încline capul. Pe unii se părea că nici nu-i bagă în seamă. Era un om ciudat acest Costea Negrilă. Mai bine zis, devenise ciudat. Înainte de a începe războiul în răsărit, pe care atîta îl blestemau cu toţii, fusese un flăcău vesel, dar cam iute la mînie, care ştia juca la horă şi la nunţi, cum nici că i-ai fi putut găsi pereche în şapte sate. Fusese grav rănit chiar în prima luptă la

care luase parte. Şi-a pierdut atunci piciorul, mîna şi ochiul drept. După ce s-a vindecat, i-au dat drumul acasă. Dar acum, Costea Negrilă nu mai era cel dinainte. Devenise posac, singuratic, tăcut. Cuvintele i le scoteai din gură cu cleştele, părea ca de pe altă lume. Adesea era văzut umblînd şontîc-şontîc, de unul singur, pe drumeagurile care duceau spre ogoarele oamenilor.

Scurtă vreme după aceea, începu să se zvonească, mai întîi vag, apoi din ce în ce mai persistent, că hitleriştii vor pierde războiul, că oamenii, dacă vor ca aceasta să se întîmple cît mai repede, să facă bine să ascundă cerealele şi vitele cu care sînt aprovizionate armatele lor pe front şi să nu plătească impozitele. Pe scurt, să caute să pună beţe în roate maşinii de război hitleriste.

Despre toate acestea se discuta în mare taină, numai între cei legaţi printr-o prietenie veche sau prin rudenie. Totuşi, cîte ceva ajunse şi la urechile şefului de post Zîmbrea. Iscodi el în dreapta şi în stînga, dar toată truda lui se dovedi zadarnică. O bănuială avea însă. Îl bănuia pe invalidul Costea Negrilă. Dacă l-ar fi

întrebat cineva cum de ajunsese să-l suspecteze, n-ar fi putut răspunde. Cu toate acestea îl bănuia, deşi toate încercările de a-l dovedi se soldaseră cu eşecuri. Dacă Negrilă n-ar fi fost invalid — şi încă mare mutilat — ar fi ştiut cum să procedeze ca să afle dacă are sau nu vreo vină. L-ar fi chemat la post şi — credea el — l-ar fi făcut să-şi amintească pînă şi de laptele pe care l-a supt de la mamă-sa. Aşa însă nu îndrăznea, de teamă să nu-şi ridice în cap întreg satul, care îl ura de moarte.

Totuşi, ca să se pună la adăpost, în cazul cînd ar fi izbucnit cine ştie ce boroboaţă în sat, trimise la legiunea de jandarmi o notă informativă, în care arăta că „aplecîndu-şi urechea la propaganda comunistă subversivă, oamenii se vorbesc să saboteze aprovizionarea trupelor germane şi propriul nostru front, refuzînd să livreze cereale, vite şi orice fel de alimente". Cerînd instrucţiuni speciale, informa totodată că este pe punctul de a „identifica pe unul din agenţii comunişti care acţionează cu multă abilitate în comună".

Cînd Panait Huştoiu trecu prin faţa lui Costea Negrilă, acesta, atît de zgîrcit la vorbă cu ceilalţi, i se adresă :

— Va să zică, te-au chemat şi pe tine, Panaite !

— M-au chemat.

— Păcat ! Aş fi avut o vorbă cu tine.

— Ce fel de vorbă ?

— Dacă pleci, acu' nu mai are rost. Să te întorci sănătos !

— Tu să ştii, Costeo ! Eu pe front nu mă duc.

— Şi de ce-mi spui mie ?

— Îţi spun ! Ţie pot să-ţi spun, că tu ştii cum e acolo. De cînd stai aici, ai văzut cîtă omenire a primit ordine de chemare. Dar să-mi spui tu : alde Mangîru de ce n-a primit ? Că doar e tînăr, mai tînăr ca mine.

— El e scutit, mobilizat pe loc. N-a semănat şase hectare cu sfeclă ?

— Asta-i ! Mangîru nu merge pe front că a pus sfeclă, Popîrlan, fiindcă a pus soia ; Runcanu, tutun ; Ciotu floarea-soarelui. Pe toţi care au pămînt berechet nici capul nu-i doare dinspre partea frontului. Au semănat plante de-astea şi sînt scutiţi de mobilizare. Dar mie,

pe cele patru prăjini ale mele, ăstora toţi care se înşiră acum pe drum, din sat şi pînă la gară, pe peticelele noastre de pămînt nu ne dă mîna să punem nici soia, nici sfeclă şi nici tutun. Semănăm porumb, ca abia să avem ce mînca noi şi vitele. Nu mă duc, măi Costeo, pe front nici chiar de m-ar împuşca. Apoi cu alt ton : Acu', rămîi sănătos !

— Mergi sănătos !

În gară, peronul forfotea de lume. Veniseră acolo concentraţi şi de prin satele vecine care nu aveau gară. Cu ei, femei bătrîne, moşnegi, neveste. Unele cu prunci în braţe, altele cu ţînci agăţaţi de fustele lor. Cînd sosi trenul, încărcat cu soldaţi şi concentraţi cocoţaţi pînă şi pe acoperişurile vagoanelor, la strigătele şi răcnetele celor care luau cu asalt trenul se adăugară plînsetele şi bocetele nevestelor şi copiilor. Pînă la urmă, pe scări, pe tampoane, pe acoperişuri, înăuntru, prin ferestre cu geamurile sparte, izbutiră să se urce cu toţii. Locomotiva ţipă o dată, parcă văitîndu-se, şi garnitura lungă începu să se urnească încet.

Cînd şi ultimul vagon trecu prin faţa peronului, o femeie cu un copil în bra-

ţe, pămîntie la faţă şi cu cearcăne la ochi ca malaricele, începu să se vaite:

— S-a dus Ionuţ! Şi n-am să-l mai văd!... Îmi spune mie inima că n-am să-l mai văd!...

3

Partea sedentară a regimentului din care făcea parte Panait Huştoiu se dispersase în satul Caiaua, tocmai în Oltenia. Era un sat de şes, mare, cu multe case arătoase din zid şi acoperite cu tablă, semn că numărul chiaburilor nu era mic. Se înşirau mai toate pe uliţa principală, între biserică şi primărie. Spre margine şi pe uliţele lăturalnice erau doar nişte coşmelii, în cea mai mare parte acoperite cu stuf. Satul gemea de concentraţi.

Regimentul lor suferise pierderi grele şi avea nevoie de o reîmprospătare masivă. Era vorba să plece pe front cîteva batalioane de marş. Şi cu toate acestea, numai o parte dintre cei care primiseră ordine de chemare se prezentaseră. Maiorul — comandantul P.S. — era îngrijorat, întrucît şi la precedenta reîmpros-

pătare a regimentului procentul celor care refuzaseră să se prezinte fusese ridicat. Intrucîtva se consola, deoarece ştia că şi la celelalte regimente situaţia era similară. (Un căpitan de la cercul teritorial îl informase, cu totul şi cu totul *confidenţial*, că numărul celor nesupuşi la încorporare şi concentrare trecuse de cîteva mii).

Faptul că cei chemaţi se prezentau cu greu sau deloc întîrzia plecarea batalioanelor de marş spre front, unde se simţea atîta nevoie de combatanţi. O altă dificultate era şi aceea că oamenii se prezentau în loturi mici, mulţi dintre ei întîrziind intenţionat prin gări sau prin alte sate unde aveau rude. De pildă, o dată cu Panait Huştoiu la Caiaua coborîră doar vreo treizeci de concentraţi. În grupuri — grupurile erau formate din consăteni — porniră spre P.S. Erau cu toţii întunecaţi, deprimaţi. Mergeau aduşi de spate, cu privirile încruntate, în pămînt. In drum, se încrucişau cu cei care, sosiţi mai de mult, îmbrăcaseră de acum uniforma. Cîte unul mai curios întreba :

— Din ce comună eşti, mă judeţ ?

Rar dacă răspundea cineva. Cei mai mulţi îşi vedeau de drum.

Cînd Panait Huştoiu şi cei care veniseră cu acelaşi tren ajunseră la regiment, se prezentară cu toţii la biroul mobilizării. Majorul de la mobilizare era un vlăjgan înalt cît o prăjină şi slab ca un ţîr, negricios la faţă, cu o mustaţă de catran care se subţia spre colţurile gurii, cu sprîncenele împreunate şi ochii lăcuiţi parcă. Le lua ordinele, le striga numele de cele mai multe ori schimonosindu-le, în timp ce un furier, chel şi fălcos, îi scria pe un tabel.

— Indringeanu Petre !

— Idriceanu, domn' majur. Prezent !

— Idrigeanu Petre. Compania cincea. Marş la magazie să te echipeze !

Pe unii îi cunoştea mai dinainte. Ăstora le lua ordinele, le punea deoparte şi nu-i repartiza la nici o companie. Erau cei mai rumeni, mai graşi şi mai bine îmbrăcaţi. Din siguranţa cu care priveau la cei din jurul lor se cunoştea că se prezentaseră cu buzunarele doldora de parale.

„Ăştia nu ajung pe front, îşi spuse Panait Huştoiu. I-a chemat majurul numai ca să le scuture un pic buzunarele".

— Huştoiu Panait !

— 'Zent !

— Compania întîi. Fuga marş la magaziner să te echipeze.

I se dădu echipament aproape nou şi o armă Z.B. năclăită de unsoare.

— Iaca mă, te înţolişi ! glumi sergentul major care avea în primire magazia de efecte.

— Ei, da ! Omul cînd moare e îngropat cu hainele cele bune.

— Lasă că nu mor toţi. Şi apoi, dacă ţi-o fi să mori, încaltea mori pentru tărişoara noastră.

— Va să zică, ne trimit pe front !?...

— Auzi întrebare ! Măi leat, se pare că nu prea eşti isteţ la minte. Dar de ce crezi că ţi-am dat efecte noi ? Pentru instrucţie ? Află că, cel mult în trei, patru zile urmează îmbarcarea în bou-vagon cu direcţia Odesa, Nicolaev şi mai departe, pînă acolo unde va mai fi frontul, atunci cînd veţi ajunge voi.

— Aşa !

— Dar cum credeai ?

— De crezut tocmai aşa am crezut. Am nădăjduit însă că voi avea norocul să scap cu o concentrare aici, în ţară.

Întrucît batalioanele de marş urmau să plece pe front în cîteva zile, li se dăduse voie soldaţilor să-şi aleagă singuri cantonamentele. Se cerea doar ca ele să nu fie prea departe de casa unde se afla instalat P.S.-ul.

Panait Huştoiu se aciuă într-o coşmelie, care tocmai din cauza aceasta fusese ocolită de ceilalţi concentraţi. Stăpîna casei era singură. Omul ei plecase pe front din primele zile şi de atunci nu mai primise nici o veste de la el. Nu ştia dacă mai trăieşte sau nu. Era o femeie ca la douăzeci şi şapte de ani, bolnavă de piept, îmbătrînită înainte de vreme. Înaltă şi slabă, trezea mirare că picioarele mai pot purta trupul. Nu avea rude, nu avea copii. Singură şi bolnavă trăia mai mult din mila vecinilor. Îl primi pe Panait Huştoiu cu bucurie — se bucura că avea să mai fie în casă suflet de om — dar şi cu mare mirare că tocmai în dărăpănătura ei îşi căutase el cantonament.

— Măcar dacă în linia întîi ar fi ca aici la matale, răspunse nedumeririi gazdei sale.

Pe urmă, cu toate că femeia prinsese sămînță de vorbă, Huștoiu se duse în sat, să afle amănunte în legătură cu plecarea pe front a batalioanelor de marș.

Cîrciuma situată în apropierea P.S.-ului era plină de soldați. Unii beau în picioare, alții ocupau puținele mese din lemn de brad aproximativ geluit, iar alții stăteau pe vine pe lîngă pereți, cu cîte un țoi de rachiu în mînă. Lumina era mohorîtă din cauza fumului de tutun gros să-l tai cu cuțitul.

„Tu-i sfîntulețul mă-sii, cît sînt eu de amărît, aș bea acum un chil singur și pe nerăsuflate“, își vorbi el în gînd ducînd mîna la buzunarul unde păstra cei douăzeci de lei pe care Dochița îi vîrîse acolo cu de-a sila. Ceru o cinzeacă de rachiu, o bău pe îndelete, ascultînd la ce vorbeau ceilalți, pe urmă părăsi cîrciuma.

Afară, în stradă, murmură pentru sine :

„Sfîntulețu' mă-sii de viață ! De ce or fi toate lucrurile pe lumea asta orînduite așa, parcă dinadins cu dosu-n sus ?“

Și o porni în jos, pe uliță, descumpănit, pe gînduri. Peste o jumătate de

oră se trezi la gară. Peronul mic era pustiu. Un ceferist cu o uniformă peticită și cu un chipiu slinos scotea apă de la o fîntînă cu roată. Un stol de hulubi înnegri o clipă cerul și ateriză pe acoperișul magaziei cu rampă de încărcare. Panait Huștoiu se așeză pe singura bancă de pe peron. Scoase pachetul de tutun și își răsuci o țigară groasă, mai să n-o încapă foița. După ce o aprinse, începu să fumeze tacticos.

Și iată că tocmai acum apărură pe peron doi dintre cei cărora majorul de la mobilizare le luase ordinele fără să-i repartizeze la vreo companie. Erau veseli, mulțumiți. Unul dintre ei intră în biroul impiegatului de unde reveni după cîteva clipe.

— Ei ? întrebă cel care rămăsese pe peron.

— Mai avem de așteptat o oră.

— Acu' nu-mi mai pasă ! Aștept și două.

— Hai să mîncăm ceva. Mi se făcu foame.

— Să mîncăm.

Banca pe care stătea Panait Huștoiu era lungă. Veniră să se așeze și ei. Unul îl recunoscu.

Făcîndu-i din ochi cu înţeles, întrebă:

— Ei, cît?

— Ce? întrebă nedumerit Panait Huştoiu.

— Cît dăduşi majurului?

— Dar tu cît ai dat? îi întoarse Panait Huştoiu întrebarea.

— Opt *bătrîne*.

— Eu am scăpat mai ieftin! Cu vreo trei mii, îi minţi uitîndu-se la ei cu ură.

— Uite, mă, hoţu' dracului, cum ne-a pungăşit! Ne-a cerut cîte opt bătrîne şi nici n-a vrut să audă de mai puţin.

— Ia mai dă-l în mă-sa de tîlhar! replică celălalt. Acu' mai bine să mîncăm. Dacă vrei să ştii, sînt bucuros că am scăpat numai cu atîta. Sănătos să fiu, şi fac eu banii la loc.

Pe urmă, urcînd pe bancă un cufăr, îl deschise între ei. Cufărul era burduşit cu de-ale mîncării.

Panait Huştoiu se uită pe furiş la ei, cu ură neîmpăcată.

„Tu-le sfîntuleţu' lor! Au dat cîte opt mii de lei majurului de la mobilizare ca să-i facă scăpaţi de front. Opt mii!... Şi eu, de cînd sînt n-am avut în mînă,

deodată, atîta bănăret! Ăştia sînt chiaburi ca de-alde Năstase Cîrmăz!"

Năstase Cîrmăz era leat cu el. Pămîntul lui Năstase şi al lui tatu-su ajungea pînă la treizeci de hectare. Pe Năstase nici capul nu-l durea că-i război. O zi nu făcuse concentrare, şi nici pe front nu fusese. Pe pămîntul lui gras să-l mănînci cu lingura semăna an de an, de cînd pornise Antonescu războiul, şi tutun, şi sfeclă de zahăr, şi soia, hectare întregi. Asta îi aducea nu numai venituri mari, dar şi scutirea de mobilizare. Iarna, se mai pomenea şi el cu cîte un ordin de chemare. Dar nu se speria şi nici griji nu-şi făcea. Se urca în tren cu portofelul burduşit de bani şi, după o zi, două, se întorcea acasă cu ordinul de lăsare la vatră.

Pe deasupra se mai şi lăuda:

— Ce vrei, mă? Cine poate oase roade! Şi eu, mă ştii că pot, slavă domnului! Cu bani, chiar dacă ai omorî un om, tot scapi. D-apăi de război!

„Întocmai ca ăştia!" îşi spuse pentru a doua oară Panait Huştoiu. Pe urmă, îndîrjit, smucind umărul înainte: „Şi eu să mă duc să mor? Ba, că doar nu-i

războiul meu, tu-i sfînteluțu' mă-sii de război!"

— Na, trage și tu o dușcă! îl îndemnă unul oferindu-i sticla golită pe trei sferturi, vorbind cu gura plină.

— Ba, că nu vă mai rămîne vouă! Și ridicîndu-se de pe bancă părăsi peronul gării. Porni grăbit înapoi, spre sat, ca și cînd acolo l-ar fi așteptat cine știe ce treabă. Cum ajunse la cantonament, se lungi pe o laviță ca să doarmă. Nu se trezi decît a doua zi dimineața. Trecuseră douăzeci și patru de ore de cînd nu pusese nimic în gură, și acum îi era o foame cumplită. Vîrî gamela în sacul gol de merinde și plecă să caute bucătăria. Acolo, îl luă în primire majorul.

— Tu cînd picași, bă!

— Ieri, domn' majur.

— Păi dacă picași de ieri de ce umbli încă *țivil,* bă? Fuga marș de te îmbracă și pe urmă vină să capeți cafea. Gura!

— Lasă-l domn' majur că se îmbracă el pe urmă, se amestecă în vorbă bucătarul. Nu vezi că i s-au lungit urechile de foame, săracu'!

— Bine, bă, dacă zici tu! Gura!

Bucătarul îi turnă în gamelă un polonic de *cafea,* iar artelnicul îi zvîrli dintr-o căruţă cu coviltir o pîine clisoasă, cu pete de noroi pe ea.

Panait Huştoiu se aşeză pe prispa casei şi începu să mănînce tacticos, aşa cum îi era obiceiul.

În timp ce mînca, un sergent aduse vestea :

— Măi fraţilor, au sosit în gară bou-vagoanele !

Oamenii se posomorîră dintr-o dată. Unul, care nici nu apucase să soarbă măcar o dată din gamela cu *cafea,* auzind vestea, răsturnă lichidul negricios şi amar chiar pe treptele ce duceau la „cancelaria“ majorului, înjurînd cumplit.

— Dacă au venit vagoanele, înseamnă că azi ne duc, spuse un altul oftînd.

— Astăzi poate nu, dar mîine fără doar şi poate, adăugă cel care adusese vestea.

Plutonierul major ieşind din „cancelarie“ îi anunţă :

— *Ascultă* aici, măi oameni ! La orele douăsprezece, toată lumea se prezintă, echipată şi ferchezuită pentru inspecţia lu' domn' maior. Se aude ? Gura !

— Cînd ne duceţi, domn' majur? întrebă unul.

— Are să vă spună, după inspecţie, domn' maior. Bă, să nu care cumva să lipseşti vreunul că mănînci chibrituri, Gura !

Şi, grăbit, se înapoie în cancelarie unde îl aştepta o tigaie plină cu carne de porc prăjită, o mămăligă aurie şi o damigeană pîntecoasă adusă de un bogătan pe care îl aranjase să nu plece pe front.

La prînz, după inspecţie, maiorul, comandantul P.S.-ului, îi vesti că a doua zi, dimineaţa în zori, va începe îmbarcarea în vagoanele care sosiseră în gară. Oamenii primiră vestea în tăcere, posomorîţi. Cu toate că ştiuseră ce-i aşteaptă încă din clipa cînd primiseră ordinul de chemare, totuşi vestea că numai cîteva ore îi mai despărţeau de clipa cînd trebuiau să plece pe front abia acum li se păru năprasnică. După ce maiorul ordonă ruperea rîndurilor şi după ce acesta dispăru în biroul adjutantului, concentraţii începură să cînte încetişor :

« Comandanţii de plutoane
Ziua şi noaptea nu dorm.

Raportează pe hîrtie,
C-au murit ostaşi o mie.
Generalul le răspunde :
N-am nevoie, nici nu-mi pasă
Că-mi vin concentraţi de-acasă...» [1]

Panait Huştoiu, smucind umărul înainte, îşi spuse şi mai hotărît :

„Ba ! Pe mine nu mă prind acolo, fie ce-o fi !"

Seara, cu un ciot de creion, pe o bucată de hîrtie albă cumpărată de la cîrciumă, liniată de el cu multă grijă, începu să scrie cu litere cît se pricepea el mai citeţe :

Inventar
de efecte, cazarmament şi armament aflate asupra soldatului Huştoiu Panait

Şi pe liniile orizontale, trase aproape corect, începu să înscrie toată *zestrea* pe care o primise, de la capelă şi veston, pînă la baionetă şi puşcă. Cînd sfîrşi, se înnoptase de aproape o oră. Gazda lui se pregătea de culcare.

---

[1] Versurile de mai sus, ca şi toate citatele prinse între semnul «...» nu aparţin autorului. El numai le reproduce.

— Leliță, vrei matale să-mi faci un mare bine?

— Cum să nu, cum să nu! Dar cu ce-ți pot eu oare fi de folos?

— Mîine pleacă batalioanele. Ne duc pe front, tu-le sfîntulețu' lor de tîlhari. Dar eu nu vreau să mor pentru că așa vrea Antonescu. Am eu ceva de împărțit cu rușii? Ai matale? Ba! Atunci, ce să caut eu acolo, de ce să mor și să omor oameni pe care nu-i știu și care nu mă știu?

Uite, aici în raniță sînt efectele și ce altceva mi-au dat de la magazie. Am trecut totul pe acest inventar. Totul! Ce te rog eu pe matale tare mult: Mîine, după ce o porni trenul din gară, să iei efectele și hîrtia asta și să i le duci majurului. Vrei, leliță, să-mi faci binele acesta?

— Vreau, deși mă cam tem.

— De ce să-ți fie teamă?... Că matale ce vină ți-ar putea ei găsi?

— Asta-i drept! Dar vezi, dacă majurul vostru mă dă pe mîna șefului de post și ăla mă ia la întrebări, că de ce n-am venit să spun mai dinainte cu ce gînduri umbli? Șeful de post e un cîine.

Cînd îl apucă turbarea ne bate şi pe noi, femeile.

— Teamă să nu-ţi fie ! Eu m-am gîndit ce să spui, ca să nu ai de suferit. Majurul nu trebuie să ştie că eu te-am trimis la el cu efectele. Să-l minţi că am plecat noaptea, în timp ce matale dormeai. Pe urmă, dimineaţa, cînd ai găsit raniţa şi inventarul, aflînd că batalioanele plecaseră, te-ai grăbit să i le aduci.

— Da, e mai bine. Dacă am să-i spun aşa, cum m-ai învăţat, n-are să le dea prin minte că m-am înţeles cu matale.

— De bună seamă că nu !

— Va să zică, nu te duci pe front.

— Nu!

— Şi cum ai să te descurci ?

— Nu ştiu ! Oi vedea eu !

— Au să te prindă ! Pînă la urmă, au să te prindă şi ai să înfunzi puşcăria.

— Poate că n-au să mă prindă. Dar chiar dacă pun mîna pe mine, decît pe front, tot mai bine-i la închisoare.

În aceeaşi noapte părăsi pe ascuns satul Caiaua, călătorind clandestin într-o cabină de frînă a unui mărfar care transporta cherestea.

A făcut în aşa fel ca să ajungă în sat noaptea. Mai înainte ca trenul să oprească în gară, cînd începu să-şi micşoreze viteza, a sărit din mers. Nu l-a văzut nimeni. Printre grădini, pe ascuns, a ajuns acasă. A bătut uşurel în geam şi Dochiţa i-a deschis.

— Iaca te-ai întors !

— M-am întors !

— Ţi-au dat cumva drumul ?

— Ba ! De azi dimineaţă se cheamă că sînt dezertor.

— Decît să mori, mai bine dezertor. Are să te caute pe acasă şeful, dar ai să stai ascuns.

— Cîteva zile, pînă o primi înştiinţare de la P.S., n-are să mă caute. Pe urmă, însă... Undeva tot va trebui să plec...

— Unde ?

— Oi vedea. Să n-ai grijă, fără veste n-am să te las, fie că pun sau nu mîna pe mine. Mă gîndesc să mă duc la munte, la tăiat de păduri. Mi-a spus unul în tren, unde anume. Cică au mare nevoie de braţe de muncă şi de aceea nu prea întreabă ce hram poartă pe cei care vin să ceară de lucru. Poate am noroc şi mi se pierde urma.

Trei zile a stat ascuns în casă. În a patra, noaptea, a plecat. A călătorit mai întîi cu un mărfar, apoi cu un accelerat pînă la Braşov. În ziua următoare, chiar în gară la Sibiu, cu prilejul unei razii militare, au pus mîna pe el. A fost trimis sub pază înapoi, la P.S., şi maiorul, rău şi hain, după ce l-a bătut cu cravaşa peste obraz, a dat ordin să i se întocmească actele de trimitere în judecata Curţii Marţiale. Era furios şi de neînduplecat mai ales din cauza inventarului :

— Va să zică aşa, mă, trădătorule ! Nu numai că dezertezi, dar îţi mai şi baţi joc de noi. Ne laşi plocon efectele, armamentul, cu inventarul în regulă.

— Nu mi-am bătut joc, păcatele mele, domn' maior ! Am socotit, că dacă dezertez cu armament şi efecte cazone şi am nenorocul să mă prindeţi, pedeapsa va fi mai mare.

— Lasă, banditule, că nici aşa n-ai să scapi uşor ! Cei de la Curtea Marţială nu glumesc.

Plutonierul major cu administraţia companiei, după ce l-a înjurat pînă a obosit, i-a spus-o pe şleau :

— Bă, vrei să scapi de Curtea Marțială? Te scap eu. Dai două *bătrîne* şi te-am scăpat. În regulă?

— De unde să iau două mii, domn' majur?

— O mie!

— N-am, domn' majur.

— Atunci ocna te mănîncă, golane. Gura!

L-au trimis cu acte la Curtea Marțială.

Închisoarea Curții Marțiale era plină de arestați. Cu toate că judecau şi dimineața și după-amiaza, şi cu toate că judecățile erau sumare, unii aşteptau cu lunile pînă să le vină rîndul. Panait Huştoiu nu-şi închipuise că ar putea fi atît de mulți aceia care erau judecați pentru dezertare. Unii izbutiseră să fugă de pe front și să ajungă în țară, ca abia aici să fie prinşi şi deferiți Curților Marțiale. Alții, cei mai mulți, erau dezertori din interior sau tineri nesupuşi la încorporare.

— Sîntem mulți, mă frate-meu! îl informă un caporal artilerist, care de trei săptămîni aştepta să fie judecat. Şi fiindcă sîntem mulți — fără să punem la so-

coteală pe aceia pe care încă n-au izbutit să pună mîna — au înăsprit pedepsele. Să zici mulţam dacă scapi sub cinci ani. Mie, unul, au să-mi dea pe puţin zece.

— Dar de ce să-ţi dea atîţia? Ce-ai făcut matale, domn' căprar?

Artileristul prinse a rîde, ca şi cînd ceea ce făcuse îl amuza în mod deosebit.

— Eu, măi frate-meu, îs omul dracului! Nu sufăr să dea cineva în mine, nici general de-ar fi el, d-apoi un fîrţîngău de locotenent. Să vezi cum a fost: Regimentul nostru se îmbarcase pentru front. Tunuri, chesoane, cai, mă rog, tot calabalîcul. Am muncit o zi şi o noapte întreagă. Dimineaţa eram gata, aşteptam numai locomotiva să ne remorcheze. Dar nu ştiu cum, comandantului bateriei i se năzare că aşezasem în vagon două tunuri prea aproape unul de altul şi numai pentru atîta lucru începe să mă înjure. Locotenentul era un ăla mărunt şi sfrijit să-l dobori dintr-un scuipat. Dar rău, cum nu-i găseai pereche în nici o altă baterie. Şi la noi în regiment se adunaseră, nu ştiu cum, ăi mai cîinoşi ofiţeri activi din cîţi există în armată.

„Lasă, domn' locotenent — am căutat eu să-l potolesc — nu se prăpădesc tunurile numai dintr-atîta. Că pe front, n-om mai avea răgazul să le mai corcolim. Zic unii, că ruşii se pricep al dracului să găsească artileriile noastre şi să le piseze. „Ce spui, mă ?" urlă locotenentul sărind în vagon după mine. „Spun şi eu, ce-am auzit, domn' locotenent". „Aşa vorbeşte, mă, un comandant de tun ?" Şi îmi arde o palmă, de am văzut stele verzi. Cît era el de pirpiriu avea o palmă grea ca de plumb. Atunci eu, măi frate-meu, n-am mai putut răbda. I-am cîrpit un dos de labă, de-a zburat din vagon cu capul în jos.

Cum am dat, cum m-am răcorit. Şi dacă m-am răcorit, mi s-a limpezit şi mintea. Mi-am dat seama ce mă aşteaptă. N-am mai stat mult pe gînduri. Am sărit din vagon şi, pînă să se dezmeticească locotenentul, eu mă şi ascunsesem în păpuşoii de dincolo de linii. Şi m-am tot dus prin păpuşoi pînă mi-au pierdut urma. Să nu crezi cumva că-mi părea rău de ceea ce făcusem. Da' de unde ! Dimpotrivă, zău aşa ! Şi nu că mă răcorisem, ci pentru că îmi dam

seama că acu', măcar pentru un timp, scăpasem de front.

Din ziua aceea, timp de un an, am izbutit să mă ascund. Pînă la urmă însă tot au pus mîna pe mine. Dar nu-i nimic. Au să-mi dea zece ani? Cincisprezece? Să-mi dea! Războiul doar n-are să ţină atîta. Pe urmă, om mai vedea noi.

Pe Panait Huştoiu nu l-au condamnat la cinci, aşa cum crezuse artileristul, ci la opt ani închisoare. Începînd cu Văcăreşti şi sfîrşind cu cea din Aiud, Panait Huştoiu trecu prin toate închisorile. Pretutindeni întîlni comunişti. Dar mai ales la Caransebeş avu prilejul să-i cunoască mai îndeaproape. Pe cîţiva îi întîlnise şi la închisoarea Curţii Marţiale. Se mirase atunci cît sînt de tineri şi mai ales se minunase că nişte muncitori necăjiţi se încumetau să pornească război contra „ălora de aveau în mînă pîinea şi cuţitul". Pe urmă, cînd a aflat că, la judecată, *galonaţii* de la Curtea Marţială i-au condamnat la ani grei de temniţă, şi-a zis:

„Dacă le-au dat atîţia ani de puşcărie, înseamnă că boierii se tem de ei. Dar cum se face că dumnealor, care au pu-

terea să taie şi să spînzure, au frică de nişte amărîţi de ciocănari? Asta nu pot înţelege şi trebuie musai să mă dumiresc".

Începu prin a-i observa cu multă atenţie, străduindu-se să găsească singur răspuns la întrebarea care îl frămînta. Pe măsură ce izbutea să-i cunoască mai bine, se convingea din ce în ce mai mult că, într-adevăr boierilor le era frică de comunişti. De ce însă trebuiau neapărat să se teamă de ei nu-şi putea explica, aşa cum nu-şi putea explica nici în ce consta curajul cu care aceştia înfruntau, neînfricaţi, pe cei mari.

Răspuns la aceste întrebări avea să capete abia la închisoarea din Caransebeş, de la comunistul Stamate Bunea.

La închisoarea din Caransebeş Panait Huştoiu fu repartizat să lucreze la atelierul de lustruit mobilă. Tot acolo fusese dat să muncească şi Stamate Bunea, un tînăr de vreo douăzeci şi trei de ani care şchiopăta de piciorul stîng. Panait Huştoiu îl crezu invalid de război. Abia mai tîrziu avea să afle că, de fapt, infirmitatea se datora schingiuirilor pe care le îndurase în beciurile Siguranţei.

Încă din primele zile, Stamate Bunea îi arătă multă bunăvoință. Îl ajută să deprindă meseria, în aparență simplă, dar care cerea migală și răbdare. Pe atunci era o fire încă tare sfioasă. Dar bunăvoința pe care i-o arătă *politicul* îl făcu să-și învingă slăbiciunea și să ceară acestuia răspunsuri la întrebările care îl frămîntau.

— Nu te superi matale dacă am să te întreb ceva ?

— De ce să mă supăr ? Întreabă și, dacă m-oi pricepe, ți-oi răspunde.

— Știi, domnule, de cîtva timp mă tot întreb ceva și nu izbutesc să mă dumiresc în legătură cu alde dumneavoastră, comuniștii.

— Așa !... Și asupra cărui lucru nu izbutești să te dumirești ?

— Dumneata, pînă a nu te închide, ce meserie aveai ?

— Lucram la atelierele Grivița. Sînt cazangiu.

— Ciocănar, va să zică !

— Ciocănar.

— Eu sînt plugar. Va să zică, nici dumneata și nici eu nu sîntem dintre aceia poftiți de boieri la masa cu bucate

multe. Dar dacă aşa stau lucrurile, atunci de ce nu sînt şi eu în stare să mă iau de piept cu ei pentru dreptate, aşa cum ai făcut dumneata ? De ce dumneata şi cei de-o seamă cu dumneata aveţi *coraj* şi eu nu ? Iaca ce te-aş ruga să mă lămureşti. Şi apoi, te-aş ruga să-mi mai spui, de ce domnii ăi mari se tem atîta de voi ? Sînteţi pesemne mai puternici decît ei. Dar unde-i, în ce vă stă puterea ?

Stamate Bunea a zîmbit întîi, apoi a început să-i explice. În ziua aceea, foarte general şi numai atît cît a crezut că Panait Huştoiu este în stare să înţeleagă; pe urmă, în zilele următoare, din ce în ce mai mult, dar totdeauna pe măsura priceperii lui.

După o lună aproape, într-o zi, Panait Huştoiu exclamă plin de bucurie şi uimită încîntare :

— Uite-te, domnule, cum se leagă toate, ca mărgelele pe o aţă ! Vezi dumneata, eu de multe ori m-am întrebat de ce o fi lumea asta aşa, cu dosul în sus parcă, dar nu m-am putut dumiri. Păi dacă aşa stau lucrurile, atunci sînt şi eu comunist, zău aşa !

Noaptea, tot gîndindu-se la cele ce-i spusese Stamate Bunea, își aminti de invalidul Costea Negrilă de la ei din sat, și de cele ce se zvoneau în legătură cu acesta.

„Să știi că, prin spitalele pe unde o fi zăcut luni de zile, Costea a cunoscut comuniști, și s-a dat de partea lor“.

5

Pe frontul din Moldova pentru armata germană și pentru trupele romîne lucrurile mergeau din zi în zi mai prost, din zi în zi pierderile în material de război și în efective erau mai mari. Nevoia de oameni era așa de acută, încît începură să fie scoși și trimiși în linia întîi pînă și cei din închisori. Nu trecea săptămînă fără ca, la apel, gardianul șef să nu întrebe :

— Mă, care mai vrei să *te reabilitezi?* Care vrei, mă, să intri în rîndul oamenilor ?

Se înscriau mereu alții, delicvenți de drept comun, criminali, hoți, delapidatori, drojdia societății. Mai întîi erau expediați la centrul de instrucție, special

amenajat, la Sărata. De acolo, după o instruire sumară, erau trimişi pe front şi încadraţi în aşa-numitele „batalioane de sacrificiu“. Unele dintre ele luptau direct sub comanda hitleristă care le utiliza acolo unde era situaţia mai grea şi primejdia mai mare. De aceea, erau repede exterminate. Dar asta nu avea importanţă, fiindcă de la Sărata porneau spre front alte şi alte batalioane, iar din închisori spre acest centru de instrucţie mereu alţi puşcăriaşi, mereu alte epave omeneşti.

Pe Panait Huştoiu care între timp fusese transferat de la închisoarea din Caransebeş la cea din Aiud îl întrebaseră de mai multe ori dacă nu vrea să se *reabiliteze*.

— Nu, domn' gardian şef !

— De ce, mă ? Ia gîndeşte-te ! Iei parte la un atac, faci acolo o bravură, şi gata reabilitarea. Cică, dacă distrugi un tanc, te decorează şi-ţi dă pe deasupra şi conced o lună de zile. Ce, e rău ? Te duci şi tu acasă, îţi vezi femeia... Nu-i mai bine decît să zaci aici, în puşcărie ? Sau ţi-o fi frică de moarte ? Păi ce, parcă toţi care merg pe front mor ? Dacă n-ai

zile, crezi că aici eşti mai ferit? Te-apucă o pîntecariţă sau mai ştiu eu ce altă boală, şi gata!

— Nu, domn' gardian şef, nu-mi trebuie mie reabilitare de asta. Pe mine, chiar dacă m-aţi ţine aici nu opt ci optsprezece ani sau chiar toată viaţa, pe front tot nu mă duc de bună voie.

— Aşa, mă?

— Aşa, domn' gardian şef!

— Şi de ce, mă?

— Că nu-s vită, domn' gardian şef, să mă las mînat la moarte din spate. Asta-i războiul boierilor! Da' ei stau aici în ţară, departe de foc, şi ne trimit pe noi, ăştia proştii, ăştia mulţii, să murim pentru ei.

— Ce spui, mă! Şi fiindcă eşti deştept nevoie mare, de-aia ţi-e mai la îndemînă să stai în puşcărie?

— Păi, da! Cei deştepţi spun: mai bine la puşcărie decît pe front. Fiindcă ei mai ştiu şi ce are să se întîmple mîine.

— Cine sînt ăia, mă?

— Lasă că-i cunoşti matale, domn' gardian şef.

— Comuniştii, mă?

— (!)

— Atunci ia să te vîr o săptămînă la „neagra", să vedem dacă şi după aceea tot aşa ai să gîndeşti...

Pînă să ajungă, fără voia sa, pe front Panait Huştoiu a stat de mai multe ori la „neagra", pentru diverse abateri de la disciplina închisorii.

L-au trimis pe front tîrziu, cînd trupele sovietice ajunseseră pe linia Iaşi-Chişinău. A fost atunci scos din închisoare şi expediat direct la partea operativă, pe frontul din Moldova. Şi tocmai fiindcă venea din puşcărie unde ar fi trebuit să ispăşească o condamnare de opt ani pentru vina de a fi dezertat, Panait Huştoiu fu dat în seama sergentului Zdrelea Dumitru.

Despre sergentul Zdrelea, comandantul regimentului spunea adesea la popotă, atunci cînd i se raporta vreuna din isprăvile acestuia :

— Dacă măcar 50% din armata noastră ar fi formată din ostaşi ca Zdrelea, alta ar fi fost acum situaţia pe front.

Sergentul Zdrelea, de fel din Galaţi, era de meserie măcelar. Meseria o învăţase de la tatăl său, Nicuţă Zdrelea, care poseda cea mai mare şi cea mai

modernă măcelărie din oraş. De altfel, Nicuţă Zdrelea nu numai cu măcelăria se putea lăuda. Casele de pe o întreagă stradă erau proprietatea sa, o altă fermă model mai frumoasă decît a sa nu găseai în tot judeţul, şi nu exista vreun alt măcelar care să aibă atîţia bani depuşi la două din cele mai mari şi mai sigure bănci. Cu o asemenea avere, i-ar fi fost uşor să obţină pentru fiu-su — de altfel unicul copil — o mobilizare pentru lucru, dacă acesta, spre marea sa stupoare şi desperare, nu s-ar fi cerut voluntar.

La toate rugăminţile şi ameninţările tatălui său, legionarul Mitru nu avusese decît un singur răspuns :

— Nu mă tot cicăli, tată, şi tu, mamă, nu mai boci, că-i de pomană, fiindcă de înduplecat nu mă veţi îndupleca. Plec pe front, şi gata ! Mie îmi place războiul. Şi dacă îmi place, îmi place !

— Măi, tu ai auzit pînă acuma de mine ? îl întrebă sergentul Zdrelea în drum spre poziţie.

— Nu, domn' sergent !

— Cum, mă, n-ai auzit de sergentul Zdrelea ? se miră, privind cerul, ca şi

cînd voia să ia martore stelele. Mergeau prin şanţul de comunicaţie şi, în liniştea nopţii, vocea suna puternică şi repezită.

— Nu, domn' sergent, n-am auzit de matale. Şi apoi, de unde vin eu nici nu se putea să fi auzit.

— Lasă că ştiu eu de unde vii. Să ai grijă, mă ! Atîta îţi spun : să ai grijă !... Eu nu sînt dus la biserică, aşa să ştii.

Dar Panait Huştoiu nu se sperie de ameninţare. Nu se sperie nici după ce află de la oamenii din grupă ce cîine de om era sergentul. Era hotărît, şi oricît de fiară ar fi fost Zdrelea, înapoi tot nu ar fi dat.

„Cum s-o ivi o împrejurare prielnică, imediat am să trec la ruşi, la tovarăşi".

Pe poziţie ajunse noaptea. În faţă, era linişte. În spate, departe, se auzea scîrţîitul căruţelor care aduseseră mîncarea, şi care acum se întorceau în sat.

— Eşti încărcător 1 la puşca mitralieră, îi preciză sarcina sergentul. Ai înţeles ?

— Am înţeles !

— Bine. Acum odihneşte-te şi tu pînă la ziuă.

Zdrelea ieşi din şanţ şi se culcă de-a dreptul pe iarbă. Aşa făcea totdeauna. Nu-i era teamă că, în afara adăpostului, l-ar putea găsi schija vreunui proiectil. În toţi anii de front fusese de atîtea ori la un pas de moarte, încît ajunsese să creadă că încă nu fusese fabricat glontele sau proiectilul care să-l omoare.

Panait Huştoiu privi pe deasupra parapetului. Între cele două linii, apa Moldovei. Între timp, căruţele se îndepărtaseră şi acum nu se mai auzea scîrţîitul osiilor neunse. Era linişte şi cald. Doar pe aproape, sforăitul înfricoşător al unui ostaş.

— Trudit, săracu' ! îl compătimi, oftînd, lăsîndu-se, la rîndul său, pe fundul gropii.

Dimineaţa, cînd a început să se lumineze, deasupra rîului plutea o ceaţă uşoară.

— Linia lor unde este ? întrebă pe un ostaş, care tocmai se trezise.

— Acolo !

Pînă *acolo* nu era deloc aproape. Era mai întîi apa Moldovei, erau cîmpurile de mine. Nu, nu era deloc uşor să ajungi pînă *acolo,* mai ales pentru el care nu cunoştea încă rostul frontului.

„Poate că mă fac tovarăş cu vreunul dintr-ăştia mai vechi. Ei ştiu unde sînt cîmpurile cu mine şi pe unde ne-am putea strecura, fără ca ai noştri să ne simtă“, îşi spuse, privind cu coada ochiului la cel care abia se trezise şi care acum căsca, căsca să-şi rupă fălcile nu alta.

Speranţa lui se dovedi întemeiată. Numai după o săptămînă nu unul ci trei oameni din grupa lor acceptară să treacă dincolo. De altfel, aproape că nu era noapte ca, ba de la un regiment, ba de la altul, măcar unul să nu treacă linia frontului. De aceea, se luaseră măsuri severe de pază. Şi nu arareori se întîmpla ca fugarii să fie prinşi şi arestaţi. Dar în ciuda măsurilor şi a consecinţelor — cei prinşi erau executaţi — mereu alţii şi alţii fugeau în timpul nopţii.

Comandantul lor fiind sergentul Zdrelea, pentru Panait Huştoiu şi tovarăşii săi riscul de a trece linia frontului era şi mai mare. Acesta, ca şi cînd ar fi presimţit, nu mai avea linişte. El, care, de obicei, dormea iepureşte, acum aproape că nu mai avea somn. Chiar dacă aţipea puţin, la cel mai neînsemnat zgomot

sărea ca ars în picioare. Dar cea mai mare parte din noapte nu dormea. Sta treaz, pîndea şi-şi păzea oamenii. Dormea, în schimb, ziua cînd nu era posibil să fugă careva.

— Băgaţi de seamă, voi ăştia din grupa mea. Să nu încerce vreunul să treacă dincolo şi să mă facă de rîs tocmai pe mine, că-l mîntui. Mai ales pe tine, Huştoiule, să nu te împingă păcatul !

— Fii pe pace ! căutau să-l liniştească aceştia.

Dar atît el cît şi ceilalţi trei cu care se înţelesese erau hotărîţi. Nu aşteptau decît prilejul nimerit. În sfîrşit, într-o noapte acest prilej se ivi. Aproape de miezul nopţii un agent de legătură veni după sergentul Zdrelea.

— Hai, domn' sergent, la domn' căpitan.

— De ce mă cheamă ?

— Nu ştiu !

Îl chema să-l trimită în incursiune.

De săptămîni întregi cei de la punctul de comandă al diviziei dădeau mereu ordin să fie capturat un prizonier, dar ordinul nu putea fi executat. Toate încercările de pînă acum — şi ele fuseseră

destule, de la un capăt la celălalt al frontului diviziei — dăduseră greş.

Într-o zi, comandantul regimentului îşi aminti de Zdrelea :

— Zdrelea aduce sigur un prizonier, se lăudase faţă de şeful Biroului 3 al Diviziei.

— Atunci, trimite-l.

În vederea executării acestui ordin comandantul companiei trimisese agentul de legătură după Zdrelea.

Plecînd, sergentul dădu grupa în primire ajutorului său, un caporal care călca pe urmele lui. Era de doi ani pe front, vărsat dintr-un regiment care fusese decimat cu prilejul unei încercuiri. N-o spunea la nimeni, dar înainte de a ajunge în grupa lui Zdrelea trecuse pe la centrul de instrucţie de la Sărata, luptase într-un batalion de sacrificiu sub comanda hitleriştilor, scăpase ca prin minune doar rănit, zăcuse într-un spital de-al lor mai multe luni şi după vindecare fusese vărsat regimentului din care făcea acum parte.

Oamenii din grupă nu-l aveau la inimă, cum nu-l aveau nici pe sergent, şi se temeau de amîndoi în egală măsură.

De aceea, prin plecarea sergentului, Panait Huştoiu şi tovarăşii săi nu se găsiră într-o situaţie mai favorabilă.

— Cu tîlharul ăsta nu e mai uşor decît cu ălălalt — spuse unul dintre ei, pe nume Stănică Stan.

— Asta cam aşa-i !

Şi cu toate acestea erau convinşi că momentul prielnic sosise.

Preluînd comanda grupei, caporalul Carîmbu se duse să-şi anunţe comandantul de pluton.

Cum îl văzură plecînd, cei patru se adunară în amplasamentul puştii mitraliere, unde erau mai feriţi. De altfel, era o măsură de precauţie inutilă, deoarece ceilalţi oameni din grupă dormeau duşi.

— Ce facem, Panaite ? Încercăm ? întrebă Stănică Stan.

— Eu zic, fraţilor, că trebuie musai. Cu un astfel de prilej nu ne vom mai întîlni uşor.

— Bine, dar cum o scoatem la capăt cu păcătosu de Carîmbu ? Pînă nu se întoarce Zdrelea, ăsta nu închide ochii.

— Poate totuşi se culcă dracului, animalul !

— Şi dacă nu ?

— Măi fraţilor, interveni în discuţie Cîrstoiu, un soldat-fruntaş cu care se împrietenise cel mai mult Huştoiu, eu sînt de părerea lui Panait. Nu trebuie să scăpăm prilejul. Şi dacă ne încurcă păcătosul de Carîmbu atunci să-i facem de petrecanie. Cînd s-o întoarce de la domn' locotenent, lăsaţi-l pe seama mea !

— Nu e bine aşa ! se împotrivi Panait Huştoiu. Este el tîlhar mare, nu zic, dar de ce să facem moarte de om !

— Atunci du-te, măi Panaite, şi cere-i bilet de voie ca să treci dincolo.

— Stai, mă, nu te pripi. Eşti tu om de nădejde, dar pripeala tare mult îţi dăunează. Uite, eu nu cred că e musai să-i luăm viaţa.

— Bine şi aşa. Cînd s-o întoarce, îl pălesc în moalele capului cu o bandă de cartuşe şi o oră nu mai zice nici pîs, găsi soluţia Cîrstoiu.

Panait Huştoiu se gîndi o clipă.

— Ai numai grijă să nu-l omori.

— Fii pe pace ! Pe urmă, mai mult pentru sine : Parcă ar fi vreo pagubă. Pe ăsta cînd o fi să moară nici iadul n-o să-l primească.

— Haidem, fraţilor ! îi zori Panait Huştoiu.

Se traseră către partea de şanţ pe unde trebuia să revină Carîmbu şi aşteptară. Ceilalţi oameni din grupă continuau să doarmă duşi. Noaptea era întunecoasă.

— Numai de n-ar întîrzia prea mult ! murmură unul.

Nimeni nu-i răspunse. Tăceau şi priveau peste parapet, numai ochi şi urechi. După cîteva minute auziră paşi.

— Vine ! şopti Stănică Stan.

— Acum, nădejdea e în tine, Cîrstoiule ! adăugă Panait Huştoiu.

— Lăsaţi-l pe seama mea !

Banda de cartuşe din mîna sa zornăi uşor, ca nişte bani.

— Ai grijă numai să nu-l omori ! îi atrase pentru a doua oară atenţia Panait Huştoiu.

Pe taluzul parapetului apăru, ca o mogîldeaţă, silueta caporalului Carîmbu. Pe urmă, în clipa cînd acesta sări în şanţ, Cîrstoiu îl păli în cap cu banda de cartuşe. Carîmbu se prăbuşi la pămînt fără să crîcnească.

— Acu', fraţilor, după mine !

Comanda o luă Cîrstoiu, ca unul ce cunoștea bine terenul. Fusese în cîteva rînduri, împreună cu sergentul Zdrelea, în cercetare, noaptea, și știa unde erau cîmpurile de mine și culoarele de trecere.

O porniră mai întîi de-a bușilea, pe urmă începură să se tîrască. Lăsaseră în șanț armele, baionetele, cartușierele, așa că nu aveau asupra lor nici un obiect care să facă zgomot. Păstraseră doar sacii de merinde.

După ce se depărtară cam la vreo sută de metri, începură să prindă speranțe. Vag, dar totuși aievea, boarea apei ajungea la ei. Pînă acolo mai aveau de mers un sfert de oră. Dacă izbuteau să treacă pe malul celălalt al Moldovei, restul avea să meargă mult mai ușor...

Deodată, o rachetă țîșni în sus, apoi încă una și încă una, luminînd întreg cîmpul, ca ziua.

— Să știți că s-a întors Zdrelea și a dat alarma! presupuse Panait Huștoiu.

Într-adevăr, chiar așa se întîmplase. Revenind de la punctul de comandă al companiei, Zdrelea găsise pe Carîmbu leșinat, și patru din oamenii săi lipsă.

Dăduse imediat alarma și acum îi căutau luminînd cîmpul cu rachetele. Terenul era ca în palmă și, cu toate că ei se făcură una cu pămîntul, pînă la urmă îi descoperiră. Cît timp luminau rachetele, trăgeau asupra lor cu armele automate, cu aruncătoarele, cu puștile.

— Fraților, fiecare pe socoteala lui! comandă Cîrstoiu, țîșnind într-un salt înspre dreapta. Dar mai înainte de a apuca să se culce, două gloanțe de mitralieră îi zdrobiră țeasta, omorîndu-l. Mai înainte cu cîteva clipe fusese ucis trăgătorul Stănică Stan. Aceeași soartă o avu și celălalt soldat, Chivu, căruia o schijă de aruncător îi despică pîntecele și coșul pieptului.

Panait Huștoiu avu mai mult noroc. Cînd se dezlănțuise focul, neavînd experiența frontului, de spaimă, încremenise locului. Și tocmai aceasta îl salvase. Fiindcă cei de pe poziții își concentraseră focul asupra celorlalți trei care căutau să scape prin salturi. Pe el, ori nu-l văzuseră, ori, crezîndu-l mort, îl lăsaseră în pace.

După vreo șase minute focul se potoli, rachetele nu mai luminară cîmpul, în-

tunericul şi liniştea biruiră din nou. Mai trecură alte cîteva minute şi abia după aceea, Panait Huştoiu începu să se mişte. Era viu, de bună seamă, era viu, şi nici măcar nu fusese rănit. Se ridică în picioare, merse cîţiva paşi. De necrezut, scăpase neatins. Dar ceilalţi ?

Îi strigă încetişor :

— Cîrstoiule !... Stane !... Chivule !...

Nici un răspuns. Începu să-i caute. Dădu mai întîi de Chivu. Se şi răcise. Obrazul îi era năclăit de sînge, barba aspră şi ţeapănă. Îi găsi şi pe ceilalţi doi. Morţi, toţi trei morţi! Scăpase numai el.

— Mai bine mă curăţau şi pe mine, îşi vorbi sieşi. Ori toţi patru să fi scăpat ori toţi patru să fi murit.

Pe urmă, îşi aminti că nu avea prea mult timp de pierdut. Peste cîteva ore, întunericul avea să devină ca laptele. Respiră adînc şi simţi în nări boarea apei. Moldova era drept în faţa lui, la o depărtare nu mai mare de două sute de metri. Dar cum să ajungă acolo, fără să calce pe vreo mină ? Cîrstoiu îi spusese că tot malul apei, cu excepţia unor mici porţiuni, era împănat cu mine. De asemenea, porţiuni întregi din terenul pe

care trebuia să-l străbată ca să ajungă pînă acolo. Scăpase oare de gloanțe și de proiectilele aruncătoarelor, ca să sară în aer călcînd pe vreo mină?

„Cum mi-e soarta și norocul! își spuse. Înapoi tot nu mă mai pot întoarce".

Înainte de a porni, ca și cînd morții l-ar fi putut auzi, murmură:

„Fie-vă țărîna ușoară, măi fraților de suferință!"

Bezna era de nepătruns. Cîrstoiu apucase să-i spună că trebuiau să meargă pe potecuța pe care porniseră pînă aveau să dea de un drum de țară. Pipăind cu palma, își dădu seama că se găsea tot pe potecuță. În dreapta și în stînga, pe porțiuni mari, terenul era minat. Ca să nu piardă drumul cel bun și să nimerească între mine, începu să se tîrască verificînd cu palma pămîntul. Acolo unde terenul era tare, bătătorit însemna că nu existau mine.

După mai bine de douăzeci de minute, ajunse la drumeagul de care le vorbise Cîrstoiu. Oare era și el minat? Se culcă la pămînt și din nou începu să pipăie cu palmele. Cîndva, pe vreme de ploaie, trecuseră pe acolo atelaje grele și multe, fiindcă roțile lor lăsaseră pe pămînt o

scobitură adîncă, ceva mai mare de un lat de palmă. Pe toată lățimea adînciturii pămîntul era tare. Putea fi sigur că cel puțin porțiunea aceasta de teren nu fusese minată. Porni mai departe, tot de-a bușilea, pipăind mereu pămîntul cu palmele. Mai merse încă jumătate de oră. Era numai o apă de transpirație. După socotelile sale, acum ar fi trebuit să se găsească foarte aproape de apă. Își încordă auzul. Dacă mersese pe drumul cel bun, trebuia să audă Moldova curgînd la vale. Dar cu toate că liniștea era desăvîrșită, n-o auzi. Și deodată bănui ce se întîmplase. Drumeagul nu ducea la rîu ci, dimpotrivă, se depărta de el. Se găsea acum mult mai departe de apă decît în clipa cînd părăsise potecuța.

„Ce mă fac ?“ se întrebă neliniștit.

Dar nu mai avu timp să-și răspundă, fiindcă se auzi somat :

— Cine ești ? Stai !

Totul se petrecu atît de pe neașteptate, încît Panait Huștoiu, fără să-și dea seama ce face, țîșni în picioare, gata s-o rupă la fugă înapoi. In același timp însă auzi o împușcătură și simți în pîn-

tece un fel de cocoloş fierbinte, care îl ustură doar puţin. Pe urmă, cineva îi sări în spate, culcîndu-l la pămînt şi răsucindu-i mîinile la spate.

— Cine eşti ăla de ai tras, mă, boule ?

— Bărbuţă, domn' subofiţer ! răspunse acela care îi sărise în spate.

— L-a omorît ?

— Nu cred. Văd că mişcă.

Cinci mogîldeţe apărură din întuneric, înconjurîndu-l din toate părţile.

— Eşti rănit ? întrebă răstit subofiţerul.

— Păi, m-aţi rănit !

— Ia încearcă, poţi să mergi ?

Şi îl ajută să se ridice în picioare.

Panait Huştoiu făcu cîţiva paşi.

— Poţi ! Hai, mişcă mai repede ! se răsti din nou la el, împungîndu-l în spate cu ţeava automatului.

După ce merseră cîtva timp, unul spuse:

— Se cheamă că nu ne-am întors cu mîna goală, domn' subofiţer.

Răspunsul veni mai tîrziu, şi fu rostit cu voce mînioasă.

— Mda! Nu ne întoarcem cu mîna goală. Precista mă-sii! Încaltea dacă ar fi fost un inamic! Mă-nvîrteam și eu de o lună concediu.

6

Capturarea neașteptată a lui Panait Huștoiu se datoră următoarei împrejurări. Ceea ce neliniștea comandamentul romîn era lipsa de informații.

— Ne trebuie prizonieri, cîți mai mulți prizonieri!

Ordinul, pornit de la Marele Cartier, ajungea pînă la regimente, batalioane și companii.

— Ordin să aducem prizonieri. Au nevoie ștabii ăi mari.

Dar cei din linia întîi nu se prea grăbeau să-l execute. Se organizau incursiuni și ambuscade, dar prizonierii nu se lăsau capturați. Oamenii sătui de război, convinși că trăiesc începutul sfîrșitului, căutau, pe cît le stătea în putință, să-și cruțe pielea. Dacă erau trimiși în incursiune se duceau. Dar, după ce se îndepărtau atîta cît era necesar ca să nu prindă de veste comandanții lor, tră-

geau cîteva rafale în aer și pe urmă se înapoiau raportînd că nu-și putuseră îndeplini misiunea deoarece fuseseră primiți, încă de departe, cu foc puternic. Alții procedau altfel. Se ofereau ca voluntari, plecau, dar de înapoiat nu se mai înapoiau. Treceau dincolo, cu armament cu tot.

Totuși, nevoia de informații devenind cu fiecare zi mereu mai acută, Marele Cartier, ca să stimuleze pe ostași, promitea acelora care se vor întoarce cu prizonieri decorații și o lună de concediu. Dar nici recompensele făgăduite nu dădeau rezultate. Se organizau în fiecare noapte incursiuni și ambuscade, însă de fiecare dată grupele se înapoiau — atunci cînd se înapoiau — fără prizonieri.

Dintre cei puțini care, vînînd decorația și luna de concediu, își încercau norocul, oferindu-se voluntari, făcea parte și subofițerul Ariciu Ilie din același regiment cu Panait Huștoiu. Plecase în incursiune, însoțit de patru soldați, cu o jumătate de oră înainte de a se întîmpla fuga lui Panait Huștoiu și a tovarășilor săi. Și tocmai cînd se pregătea să treacă pe malul celălalt al Moldovei, focul deschis

împotriva fugarilor pusese în stare de alarmă ambele linii. În asemenea condiții, a mai nădăjdui să captureze vreun prizonier ar fi însemnat o adevărată naivitate. De aceea, ca unul ce nu se găsea pe front de ieri de alaltăieri, se hotărî să se întoarcă. Neștiind însă ce anume determinase dezlănțuirea aceea neașteptată de foc, și temîndu-se să nu cadă el însuși în vreo ambuscadă, începu să se retragă cu foarte multă precauție. Așa se explică de ce nu-i auzi Panait Huștoiu. În schimb, îl simțiră ei. La un ordin al subofițerului, cei care îl însoțeau se răspîndiră în așa fel, încît formară un fel de sac. Cîteva minute mai tîrziu, cînd Panait Huștoiu se găsi la mijloc, se întîmplă ceea ce cititorii au aflat din cele povestite mai sus.

Drumeagul nu era minat, așa cum crezuse. Cei care îl escortau mergeau pe el fără nici o teamă. Doi înainte, doi flancîndu-l, de-a dreapta și de-a stînga, iar subofițerul în spate.

„Dacă aș fi știut că drumul nu e minat — își vorbi în gînd — n-aș fi pierdut atîta timp tîrîndu-mă, și aș fi izbutit să scap".

Îşi făcea însă iluzii. Dimpotrivă, nu numai că n-ar fi scăpat, dar ar fi căzut în mîna lor mult mai devreme. În schimb, probabil că ar fi scăpat teafăr, fără rana din pîntece. Glontele automatului pătrunzînd puţin mai jos de ombilic ieşise prin spate. Cu toate acestea, deşi avea pîntecele străpuns de glontele automatului, era în stare să meargă. Era în stare şi se mira singur că lucrul acesta e posibil. Panait Huştoiu nu avea cum să ştie că i se întîmplase ceea ce numai în foarte puţine cazuri se întîmplă : ca un glonte să treacă prin abdomen şi să iasă apoi prin spate fără să-i perforeze intestinele. Deşi rana nu era primejdioasă, starea lui se putea agrava din cauza pierderii mari de sînge. După cîteva minute de mers, începu să se clatine, să se împleticească.

— Nu mai poţi, mă ? întrebă cel care îl flanca din stînga.

Panait Huştoiu nu răspunse. Neavînd unde să se scurgă, din cauza moletierelor, sîngele se adunase în izmene. Genunchii şi coapsele şi le simţea plutind în lichidul cald.

— Domn' subofiţer, ăsta pică acuşi. Ce facem cu el ?

— Ia-l în spate. Duceţi-l pe rînd. Numai să nu moară dracului înainte ca domn' locotenent să-l ia la întrebări.

Nici nu apucă subofiţerul să ajungă la punctul de comandă al plutonului că vestea se şi răspîndise de-a lungul întregului sector ocupat de companiile batalionului 2.

— Au prins pe unul dintre cei de-au încercat să treacă la ruşi. De-acu' vai de viaţa şi sufletul lui, sărmanu' !...

Sergentul Zdrelea şi caporalul Carîmbu fură printre primii care aflară vestea. Se înfiinţară imediat la punctul de comandă unde fusese adus Panait Huştoiu.

— Să trăiţi, domn' locotenent !

— Ce vreţi ?

— Am aflatără că oamenii dumneavoastră prinseră pe unul şi venirăm să-l luăm. E din grupa mea, domn' locotenent. Au fugit ei patru, dar ăsta-i tartorul.

Apoi către Panait Huştoiu :

— Va să zică, mi-o făcuşi, mă ?

Şi rînji de i se văzură caninii, ca la o fiară.

— Va să zică ne-o făcuşi ! repetă ca un ecou şi caporalul Carîmbu, care avea capul bandajat.

Ofiţerul surprinse rînjetul sergentului şi privirea de ucigaş a caporalului.

„Dacă îl dau pe mîna lor, sigur îl curăţă pe drum“ îşi spuse.

Locotenentul era rezervist şi, în viaţa civilă, profesor de geografie. Făcînd parte din acelaşi batalion, îl cunoştea pe Zdrelea şi auzise ceva din cîte se şopteau despre cruzimea acestuia. Îi repugnau asemenea indivizi şi se felicita că în plutonul pe care îl comanda nu avea cu nici unul de-a face.

Locotenentul se găsea pe front numai de cîteva luni. Lipsit cu desăvîrşire de experienţa războiului pe care, de altfel, îl detesta, se lăsa cu totul pe seama priceperii comandanţilor săi de grupă. Destul de bun psiholog, înţelese chiar din ziua cînd primise comanda plutonului că pînă şi ostaşul cel mai slab de minte nu numai că îşi dădea seama de iminenta prăbuşire a frontului, dar că şi dorea ca evenimentul acesta să se întîmple cît mai curînd. Nutrind aceeaşi dorinţă, locotenentul solicita oamenilor săi doar

acel minimum de disciplină formală care îl ferea, şi îi ferea, să ajungă în faţa Curţii Marţiale. De pildă, dacă i se cerea să trimită o grupă în incursiune, chema oamenii cei mai de nădejde, şi cu aerul cel mai serios şi mai plin de răspundere le dădea instrucţiunile necesare. Dar în timp ce el vorbea iar ei ascultau plini de rîvnă, ştiau mai dinainte cu toţii ce se va întîmpla. Grupa avea să plece în incursiune, avea să se depărteze cel mult pînă la apa Moldovei, pe urmă avea să deschidă foc. Cei de pe malul opus aveau să riposteze şi atunci întreaga grupă avea să se înapoieze şi să raporteze că misiunea n-a putut să fie îndeplinită. El, la rîndul său, avea să simuleze că-i crede şi după aceea avea să raporteze mai departe, comandantului de companie, nereuşita misiunii.

Bineînţeles, unui astfel de ofiţer, oameni ca Zdrelea şi Carîmbu nu puteau să-i fie decît odioşi. De aceea, refuză să le predea pe Panait Huştoiu.

— Înapoiaţi-vă la compania voastră. Am primit ordin să-l duc la batalion.

— Domnule locotenent, ce să vă mai obosiţi dumneavoastră. Îl ducem noi ! se

oferiră amîndoi într-un glas.

„Bestiile ! Vor să-l curețe în drum spre batalion“.

Apoi tare :

— Am primit ordin să-l duc personal. Haide, ștergeți-o !

În drum spre punctul de comandă al batalionului, locotenentul se abătu pe la postul de prim ajutor ca să-l panseze pe rănit. Panait Huștoiu deși pierduse mult sînge, după ce fu pansat, putu să meargă din nou pe propriile sale picioare. De la punctul de comandă al batalionului fu expediat în sat, unde se afla comanda regimentului, iar de acolo, cu un „Horsch“ trimis de Biroul 2, la divizie.

Informat de comandantul regimentului, șeful Biroului 2 ținea să-l interogheze personal pe „dezertor“. Și socotea că este de datoria sa s-o facă, deoarece considera că ceea ce se întîmplase nu era o simplă tentativă de dezertare, ci o adevărată rebeliune : Patru oameni, din aceeași grupă, fugiseră cu toții deodată, după ce, în prealabil, încercaseră să-l omoare pe ajutorul comandantului lor de grupă : Unul dintre ei era recidivist, scos din închisoare și trimis pe front

pentru *reabilitare*. Cazul trebuia cercetat îndeaproape, cu multă atenţie. Nădăjduia că, interogînd pe „dezertorul recidivist“, va putea da de firul vreunui nucleu comunist, care — era convins de aceasta — activa printre ostaşii din linia întîi.

Şeful Biroului 2, ofiţer de carieră cu gradul de maior, prin însăşi funcţia pe care o îndeplinea, cunoştea cel mai bine cît de catastrofal de scăzut era moralul trupelor de pe front. Sintezele informative primite de la unităţi — pe care le citea personal şi le adnota — erau mai mult decît grăitoare. În fiecare noapte cazuri de dezertare, manifestări mai mult sau mai puţin făţişe de indisciplină, comentarii, păreri îndrăzneţe, exprimate pe faţă, în legătură cu apropiata prăbuşire a frontului, aluzii mai mult sau mai puţin străvezii în legătură cu „soarta boierilor“ după înfrîngere. Rapoartele mai aminteau de interesul cu care erau ascultate cuvîntările ostaşilor şi ofiţerilor romîni, prizonieri la sovietici, difuzate prin megafoanele instalate în primele linii.

Maiorul le citea cu mare atenţie absolut pe toate, sublinia pasajele mai im-

portante şi pe urmă, pe baza lor, informa, în scris, mai departe. Ca urmare a acestor sinteze, și ale altora asemănătoare — asemănătoare fiindcă „moralul" era acelaşi de la un capăt la celălalt al frontului, — porneau, zilnic aproape, tocmai de la Marele Cartier, ordine şi circulări care preconizau cele mai năstruşnice măsuri în scopul «întăririi disciplinei şi ridicării moralului trupelor». La rîndul său, maiorul convoca ofiţerii cu informaţiile de la unităţi, le transmitea în copie dispoziţiile primite de sus şi le ţinea apoi cîte un mic discurs, ca încheiere. Dar, cu fiecare zi care trecea, se convingea mai mult de totala lipsă de eficacitate a ordinelor primite şi transmise de el mai departe, în jos, de micile sale discursuri patriotarde în care de mult încetase să mai creadă.

În sinea sa, adesea se trezea spunîndu-şi :

„Degeaba ! Totul este pierdut. Frontul se prăbuşeşte. Nimic nu ne mai poate salva".

Și spunîndu-şi aceasta, nu-şi dădea seama că nici „moralul" său nu era mai ridicat decît al ostaşilor pe care voia să-i

stimuleze prin măsurile preconizate de Marele Cartier. Aceste măsuri recomandau, printre altele, sancţionarea prin împuşcare a tuturor acelora care se «fac vinovaţi de abateri de la disciplină» sau a acelora care «colportează zvonuri menite să submineze moralul trupei...»

Maiorul trimisese „Horsch"-ul după Panait Huştoiu, nerăbdător să-i ia interogatoriul chiar în cursul nopţii. Datorită însă unei pene de cauciuc, maşina ajunse la punctul de comandă al diviziei cînd începuse să se lumineze.

Şeful Biroului 2, care între timp avusese o criză de ficat, era nedormit, obosit şi prost dispus. Îi era foame, îi era tare sete, dar, mai ales, dintr-o dată îl toropise somnul. În clipa cînd Panait Huştoiu trecu pragul, maiorul începu să regrete excesul de zel de care dăduse dovadă.

„Un mîrlan neinteresant. Mai bine îl lăsam pe colonelul pretor să-l interogheze".

Lîngă uşă, Panait Huştoiu încerca, fără să izbutească, să ia poziţia de drepţi. Reîncepuseră durerile şi din cauza lor spatele i se gîrbovise ca la un moşneag.

— Stai, mă, pe scaun! se înduplecă ofiţerul, care ştia că-i rănit.

Panait Huştoiu se aşeză, murmurînd un „să trăiţi“ abia auzit. Pe urmă, îşi încrucişă braţele peste pîntece, ca şi cînd gestul ar fi avut darul să-i molcomească durerile. Cîteva clipe, maiorul îl cercetă cu un interes periferic, în care se amesteca şi o oarecare mînie.

„Al dracului mîrlan! N-ai da pe el nici doi bani, şi uite de ce-a fost în stare, nenorocitul!“

— Va să zică, aşa, mă! Ţi-s atîta de dragi comuniştii, încît ai vrut să fugi la ei! Tu ce naţie eşti, mă, romîn?

— Romîn, domn' maior!

— Păi dacă eşti romîn, cum se poate să-ţi fie atît de dragi, hai?

Panait Huştoiu nu răspunse imediat.

„Dacă au pus gheara pe mine, viu nu mai scap. Au să mă împuşte. Şi dacă mă împuşcă, încaltea să nu creadă galonatul ăsta că fac pe mine de frică. Să-i arăt că sînt om şi că ştiu eu ce ştiu“.

Şi vorbindu-şi astfel, fără voie îi veni în minte comunistul Bunea, care ajunsese invalid de pe urma schingiuirilor zbirilor de la Siguranţă.

— Dragi nu ştiu dacă îmi sînt. Dar nici să-i urăsc nu am de ce.

— Ce-ai spus, mă ?

— Am spus ce m-am priceput. La o adică, dacă e vorba de ură, apăi mai degrabă ei ar avea destule pricini ca să ne urască.

Şi, într-o oarecare măsură înspăimîntat de ceea ce spusese, îşi plecă privirea.

Maiorul nu-şi ieşi din fire. Răspunsul curajos al *mîrlanului* îi aminti de unele pasaje din sintezele pe care le primea de la unităţi : «...în sufletul ostaşilor s-a născut anarhia, care poate să ajungă la revoluţie într-un timp nu prea îndepărtat...». «...Din cele ce discută ostaşii între ei se desprinde impresia că trupa nu mai vrea să lupte. Se pare că, în cazul unei ofensive sovietice, ei sînt hotărîţi să părăsească poziţiile...» «...Sub impresia evenimentelor şi a propagandei, ostaşii nu înţeleg şi nu vor să înţeleagă rostul războiului. Ei spun că la Sevastopol şi Simferopol au văzut în toate casele lumină electrică şi mătase, că lumea acolo trăia bine, dar că sub germani li se va da pîine cu gramul...».

Maiorul clipi des şi îşi trecu de cîteva ori palma peste frunte. Destul !... Ce rost avea să-şi amintească acum ce relatau în sintezele lor ofiţerii cu informaţiile ! Ca să-şi dea seama de adevăratul „moral“ al trupelor nu avea decît să asculte pe dezertorul din faţa sa.

— Tu ai mai fost o dată condamnat pentru dezertare, aşa-i ?

— Aşa-i, domn' maior !

— Cîţi ani ţi-au dat ?

— Opt !

— Opt ? Puţin ! Ar fi trebuit să te împuşte. Şi cu ceilalţi trei trădători de ţară cum a fost ? Cu ce minciuni le-ai împuiat capul de s-au lăsat prostiţi ? Ce le-ai spus ? Hai, mă, la comunişti că ne aşteaptă cu bucatele pe masă ?

— Îşi puseseră ei mai de mult în minte să treacă dincolo, domn' maior. Aşteptau numai prilejul.

— De ce minţi, mă ? Tu i-ai momit. Spune drept !...

— Spun drept. De mult aşteptau ei un prilej. Dar cu un comandant de grupă ca păcătosul de Zdrelea, nu era o treabă tocmai uşoară. Cîinele toată noaptea nu doarme, şi stă cu ochii pe oameni. De aceea oamenii se temeau să încerce.

Ştiau ei ce-i aşteaptă dacă sînt prinşi. Ehei, dacă nu s-ar teme, cîţi ar mai trece ! Dumneavoastră gîndiţi că oamenii au rămas tot aşa proşti. Da de unde ! S-au deşteptat ei. Adicătelea, parcă dumneavoastră nu ştiţi !

Ultimele cuvinte îl făcură pe maior să tresară : *Adicătelea parcă dumneavoastră nu ştiţi !...*

„Al dracului mîrlan. Îşi dă oare seama ce mare adevăr a rostit ? Poate nu-i chiar atît de prost pe cît mi-am închipuit".

Apoi cu voce tare :

– Mă, tu vorbeşti, de parcă ai fi... comunist.

– Sînt !

– Eşti ? Atunci se schimbă socoteala, se bucură maiorul, dintr-o dată înviorat, gîndindu-se la perspectiva care îl aştepta în cazul cînd izbutea să dea de firul vreunui nucleu comunist. Va să zică, aşa. Eşti comunist !... În afară de tine, mai sînt mulţi în regimentul vostru ? Dacă îmi spui numele tuturor, îţi făgăduiesc, omule, că te scap de plutonul de execuţie.

– Păi de unde să-i ştiu eu, domn' maior ? răspunse Panait Huştoiu, care

nu înțelegea ce anume voia să afle maiorul de la el.

— Bine... Bine... Să zicem că nu-i știi pe toți. Atunci, spune-mi cu cine ții tu legătura. De la cine primeai ordine, cui le transmiteai mai departe. Că doar n-oi fi pretinzînd că ai lucrat de unul singur.

Abia acum înțelese ce ticăloșie i se cerea.

— Stați, domn' maior, că m-ați înțeles greșit. Eu v-am spus că sînt comunist, fiindcă simțesc ca un comunist. Dacă vreți să aflați de la mine pe comuniștii cei adevărați, cîți or fi fiind în regimentul nostru, apoi nu-i știu.

— Va să zică, tu nu ești comunist deadevăratelea.

— Nu sînt !

— Tu... numai *simțești* ca un comunist, hai ?

— Da ! Eu numai simțesc !... Parcă numai eu !

Maiorul se simți dintr-o dată obosit, neputincios. Ce rost avea să-și mai piardă timpul. Ce putea să afle mai mult decît aflase ? Nimic !...

„...El numai *simțește !* În naivitatea lui, mîrlanul, fără să-și dea seama, a caracterizat situația de fapt : Ideile comu-

niste au contaminat masa ostaşilor. Sînt mulţi aceia care au început să *simţească* aidoma comuniştilor. Şi partea gravă nu constă în faptul că am pierdut, fără doar şi poate, războiul. Partea cea mai gravă constă în aceea că vom pierde şi altceva, mult mai grav decît războiul, din cauză că ăştia — gloata — au început să *simţească* ca şi comuniştii".

Îşi trecu palma peste frunte, apoi zbieră ca un bezmetic :

— Planton !

— Ordonaţi, domn' maior !

— Luaţi-l de aici ! Să-l ducă escorta la domnul colonel pretor.

Ancheta şi întocmirea dosarului cu care Panait Huştoiu urma să fie înaintat Curţii Marţiale durară patru zile. În mod normal, în cea de-a cincea zi, el ar fi trebuit să fie înaintat tribunalului militar. Nu se întîmplă însă aceasta, fiindcă judecata avu loc, în mod excepţional, chiar la punctul de comandă al diviziei.

Iată ce se întîmplase între timp. Alarmat de cazurile din ce în ce mai frecvente de trecere în „liniile inamice", precum şi de nu mai puţinele acte de indisciplină ale ostaşilor de pe front, Antonescu, printr-un ordin special, împu-

ternici comandanții de divizii să judece pe loc și să sancționeze chiar cu pedeapsa capitală — prin împușcare — toate cazurile de indisciplină semnalate la unitățile în subordine, fără ca cei vinovați să mai fie deferiți Curților Marțiale.

Condamnarea la moarte a lui Panait Huștoiu fu prima sentință de acest fel pe care o semnă comandantul diviziei. În executarea ei imediată însă, colonelul-pretor întîmpină dificultăți, și iată din ce cauză : Timp de cinci zile — atît durase ancheta și procesul — anchetatorii și judecătorii improvizați nu se sinchisiseră că *dezertorul* are pîntecul străpuns de glontele unui automat. Din acest motiv, rana — neîngrijită — făcuse puroi și exista primejdia unei infecții generale. În stare gravă, Panait Huștoiu fu internat, provizoriu, la infirmerie. Sentința neputînd fi adusă la îndeplinire, colonelul pretor, ca să iasă din încurcătura în care se găsea, relată în scris generalului cele întîmplate. Pe raportul acestuia comandantul diviziei puse următoarea rezoluție : *La spital! Va fi împușcat după ce se va vindeca. Execuția să aibă loc în prezența delegațiilor de la toate unitățile diviziei. Să le fie de învățătură.*

Deoarece Panait Huştoiu se afla în stare gravă, fu evacuat la un spital din interior. Sarcina de a-l păzi fu încredințată soldatului Chibrit Ion, un rezervist trecut de patruzeci de ani.

La plecare, comandantul companiei de poliție îi spuse :

— Mă, Chibrit, răspunzi cu capul de deținut. Dacă îți fuge cumva, după ce doctorii de la spital au să-l pună pe picioare, te sfătuiesc, măi omule, că ai face mai bine să te spînzuri decît să te prezinți în fața mea. Ai băgat în cap, mă ?

— Am băgat, domn' căpitan.

Panait Huştoiu fu operat de doctorul Spătaru, poreclit „doctorul Ham-Ham".

Convins că *mîrlanul* nu avea să scape cu viață, i-o spusese fără menajamente.

— Bă, operația a reuşit, dar să ştii că ai să te cureți. Ai să te cureți, bă ! Auzi?

Nutrind un dispreț suveran față de aceia pe care trebuia să-i opereze — deşi medic, nu vedea în răniți *oamenii*, suferința omenească, ci doar *țărănoii* în haine militare — avea un motiv în plus să nu-l menajeze pe Panait Huştoiu. Fu-

sese doar adus la spital escortat de o santinelă.

— Ce-i cu ăsta, bă? Ce-a făcut? întrebase curios pe Chibrit.

— Ce să facă, domn' maior! A vrut să treacă dincolo. L-au prins cînd se afla între linii și au tras în el. Pe urmă, așa rănit, l-au trimis la divizie să-l judece.

— Așa, va să zică!

— Chiar așa, domn' maior! Apoi, după o pauză, cu vădită stînjeneală: Oare are să se vindece, domn' maior?

— Se vindecă, pe dracu! Moare, bă!

— Mai bine de el, săracu'!

— De ce, bă?

— Păi dacă se face bine îl *ezecută,* domn' maior!

— Ce spui, bă?

— Spun că după ce se vindecă, au să-l împuște. Fiindcă la judecată a fost condamnat la moarte prin împușcare.

— Și de ce nu l-au împușcat, bă, imediat? De ce l-au mai trimis aici? Că pe picioare, la nevoie și acuma încă mai poate merge.

— Păi zicea domn' căpitan ăl de m-a dat *iscortă,* că a ordonat domn' general să fie împușcat numai după ce l-oți vindeca alde dumneavoastră.

— Cum, bă, l-au trimis aici să-l vindec, ca pe urmă să-l împuşte ?

— Chiar aşa, domn' maior ! Ei, dar parcă dumneavoastră nu ştiţi ce fel de cîini de oameni sînt ăia de ne judecă pe noi leaturile !...

Dar imediat, speriat de ceea ce spusese, începu să tuşească absolut fără motiv, privind cu nelinişte la doctor.

Acesta însă nu acordă nici un fel de importanţă celor spuse de soldat. Ceea ce aflase în legătură cu *mîrlanul* pe care îl operase îl amuza teribil. Izbucnind în rîs, făcu următoarea reflecţie pe care însă soldatul n-o pricepu :

— Cîtă fantezie şi la generalul acela !

7

Se înnoptase aproape de tot. Peste oraş se aşternuse liniştea. Arar se auzea motorul vreunui camion sau răpăitul vreunei puşti mitraliere. Mult mai des şi la intervale regulate se auzeau exploziile aruncătoarelor cu care hitleriştii trăgeau din Pavilion. Pe străzi nici ţipenie de om. Locuitorii oraşului, strînşi în jurul aparatelor de radio, ascultau veşti-

le pe care le transmiteau crainicii. Nerăbdători, aşteptau cu toţii intrarea trupelor sovietice.

În camera de gardă a spitalului, sora Cornelia, infirmiera şefă, îşi trăsese un scaun în dreptul ferestrei deschise şi privea afară, înspre capătul celălalt al aleei, pe unde dispăruse, condus de către cei doi ofiţeri hitlerişti, doctorul Poenaru. Camera de gardă a spitalului se afla într-o clădire anexă, puţin mai departe de pavilionul principal. Acolo mai erau instalate birourile administraţiei, „salonul 5", al convalescenţilor pe punctul de a părăsi spitalul, iar la subsol, bucătăria.

Trecuseră două ore de cînd ofiţerii hitlerişti îl ridicaseră pe doctorul Poenaru, şeful spitalului, şi acesta încă nu se înapoiase. Din acest motiv, sora Cornelia era neliniştită şi îi era teamă. Teamă că nu avea să-l mai vadă niciodată.

„Bestiile ar fi în stare să-l împuşte!" îşi spuse continuînd să supravegheze aleea pe care, mergînd, se putea ajunge la Pavilion.

Şi cum stătea pîndind aleea, deodată auzi paşi înapoia sa.

— Cine este? întrebă fără să se întoarcă.

— Eu, soră Cornelia ! răspunse cel întrebat.

Era Panait Huştoiu, căruia mulţi dintre cei care făceau parte din personalul spitalului îi spuneau *deţinutul.*

— Ce vrei, Panaite ?

Panait Huştoiu nu răspunse imediat. Veni lîngă ea şi se aşeză cu grijă pe un colţ al unei mese, pe care se aflau nişte cutii cu eprubete de mărimi diferite.

— Ai grijă să nu spargi vreuna ! îi atrase atenţia infirmiera şefă, privindu-l cu coada ochiului.

— Nu sparg!... Am grijă, soră Cornelia.

Cîteva minute nu mai vorbi nici unul dintre ei. Între timp se întunecase de-a binelea.

— Soră Cornelia !...

— Ce vrei ?

— Nu e bine !

— Ce nu e bine ?

— Nu e bine că nu s-a întors încă domnu' colonel. Zău că nu e bine. Mie, unul...

— Ei ? se prefăcu ea nepăsătoare.

— Mi-e teamă !

— Ei, lasă că nu are să i se întîmple nimic.

Cuvintele, rostite fără convingere, fură urmate de un oftat pe care nu şi-l putu stăpîni.

— Soră Cornelia, mie mi-e teamă nu numai pentru viaţa domnului colonel; mie mi-e teamă pentru spital, pentru răniţi. Situaţia e afurisită de tot, soră Cornelia.

— Ce tot bîigui acolo...

Panait Huştoiu se aşeză mai bine pe masă şi eprubetele zăngăniră alarmate.

— Ai să le spargi, măi!

— Dacă am spus că nu le sparg, gata! Eu cînd spun o vorbă e sfînt. Soră Cornelia, matale ştii că hitleriştii au pus santinele?

— Ştiu! Au pus la sala cazanelor. La acelea te referi?

— La ele, soră Cornelia.

— Şi fiindcă au pus acolo santinele ţi-e teamă?

— Dar ştii matale de ce fac ei de pază acolo?

— Naiba să-i ia! Şi-or fi făcut vreun depozit. Nu vezi ce turbaţi sînt? În loc să se predea, se încăpăţînează să opună rezistenţă. Ce-or mai fi sperînd, nu ştiu. Mîine dimineaţă, cel mai tîrziu, ai noştri sigur au să termine cu ei. De altfel, nu

este exclus ca tot mîine să intre în oraş şi trupele sovietice.

— Soră Cornelia, eu ştiu de ce au pus pază.

— Ştii ?

— Ştiu, zău că ştiu ! Păzesc, fiindcă au minat spitalul, soră Cornelia !

— Ce spui !

Dacă nu ar fi fost întuneric, Panait Huştoiu s-ar fi mirat cît de palidă devenise dintr-o dată sora Cornelia.

— Spun ce am văzut, soră Cornelia ! I-am văzut cărînd la subsol lăzi cu trotil, atîtea cîte sînt de ajuns ca din toată mîndreţea asta de spital să nu mai rămînă piatră peste piatră.

— Bine, dar cum pot fi în stare de o asemenea crimă ? Spitalul e plin de răniţi, se revoltă infirmiera, deşi văzuse, dar mai ales auzise destule în legătură cu bestialităţile comise de hitlerişti.

— Asta-i bună ! Păi, ce ! Ăştia-s ostaşi? Ăştia-s ucigaşi ! Mai rău ţi-ar părea matale să îneci un mîţ decît lor să arunce în aer un spital plin cu răniţi. Fiarele astea nici pe prunci nu-i cruţă. Vorba este : ce facem acum ? Stăm aşa, cu mîinile în sîn, şi aşteptăm să zburăm cu toţii la sfîntuleţu' ? Nu se poate !

Sora Cornelia se ridică.

— Mă duc să-l vestesc pe doctorul Spătaru.

— Mai stai un pic, soră Cornelia ! Parcă ce poate să facă în treaba asta dumnealui. E tînăr, repezit şi dacă îi spui, teamă mi-e să nu facă vreo boacănă. Atunci s-ar putea să fie şi mai rău de noi toţi.

— Bine, dar chiar tu ai spus că trebuie să facem ceva.

— De bună seamă. Dar, să ştii, soră Cornelia, că de cînd am prins de veste ce-au pus la cale hitleriştii, mă gîndesc şi mă tot gîndesc... Căci nu se poate să nu *eziste* un mijloc ca să salvăm spitalul şi viaţa răniţilor. Nu se poate şi pace ! Dar pînă acuma, oricît mi-am frămîntat mintea...

— Pînă ai să găseşti tu, măi omule, teamă mi-e că sărim cu toţii în aer.

— Am să găsesc, soră Cornelia !... Am să găsesc ! Că de-aia e omul fain, soră Cornelia : Că are minte, că poate să se gîndească. Şi dacă se gîndeşte, pînă la urmă nu se poate să nu găsească o cale de scăpare, fie impasul oricît de al naibii.

— Spune-mi! Nu cumva ai și dat sfoară în țară? Atîta ar mai lipsi, să intre răniții în panică...

— Cum poți să crezi despre mine una ca asta, soră Cornelia! o mustră Panait Huștoiu. Păi, eu cînd am aflat ce au pus tîlharii la cale, imediat m-am gîndit la cei din salonul 5. Adică, m-am gîndit la toți, dar, mai ales, la cei de acolo, sărmanii. N-au ei suferința lor? Și încă ce suferință! Parcă va scăpa vreunul necalicit? Ce crezi că ar gîndi în neputința lor? Ar gîndi că, decît să zboare în aer, mai bine caliciți, dar în viață. De-aia, soră Cornelia, am tăcut mîlc, de-aia n-am spus nimănui nimic, nici lu' domnu' doctor și nici celorlalte surori. Am venit la matale. Dinadins!

Sora Cornelia îl căută cu privirea prin întuneric.

— Și de ce tocmai la mine?

— De ce? Păi tocmai asta-i! De ce la matale? Fiindcă matale ești altfel. Matale semeni cu domnu' colonel. Unde pui matale mîna pune Dumnezeu mila! Și apoi, nu știu cum și ce, dar atunci cînd spui o vorbă cuiva, îl unge la inimă. Oare cum te vei fi pricepînd așa, soră Cornelia, ca numai cu o vorbă să alini

suferința omului și să-l faci ca, în pragul morții de s-ar afla, să creadă că mai are multe zile de trăit?

— Ia ascultă, Panaite! Acum de-astea îți arde ție? De măguleli?

— Crezi că eu vorbesc așa, cumva ca să te *complimentez,* soră Cornelia? Nici prin gînd să nu-ți treacă. Și nici să nu crezi că mi se potrivește proverbul: „țara piere și baba se piaptănă". Eu stau de vorbă cu matale, dar totodată mă și gîndesc, la ce ne doare pe amîndoi: la spital, la oameni. Și dacă mă gîndesc, pînă la urmă găsesc eu ac de cojocul hitleriștilor. Cu sprijinul matale, soră Cornelia, sigur am să găsesc.

— Cu sprijinul meu! se miră sora Cornelia. Bine ar fi, dar zău că nu văd cum.

— Soră Cornelia, ții minte în ce hal eram cînd m-au adus aici?

— Țin! Cum să nu țin minte!

Și sora Cornelia zîmbi trist prin întuneric.

— Rana făcuse puroi, și în față, și în burtă, și în spate, pe unde ieșise glontele. Domnu' doctor Ham-Ham mi-a zis: „Bă, te cureți, bă!".

— Domnul doctor Spătaru, îl corectă infirmiera.

— Ba domnu' doctor Ham-Ham. Eu altfel nu-i pot zice. Cînd vorbeşte, tot timpul se răsteşte. Şi cînd se răsteşte parcă latră : ham-ham ! Se cunoaşte că-i viţă de boier şi că nu-i place să ne repare pe noi, mocofanii. Ei, dar să vedem pe unde are să scoată cămaşa de-acu încolo.

Şi cum îţi spuneam, domnu' doctor Ham-Ham zicea că mă curăţ. Dar matale, soră Cornelia, cînd m-au dus, după operaţie, în salon, mi-ai zis : „Tu, măi băiete, să nu te pierzi cu firea, că scapi !". Soră Cornelia, ai ştiut, într-adevăr, că am să scap ?

— Dacă ai fi văzut măcar un sfert din cazurile pe care le-am văzut eu, ai înţelege că niciodată nu poţi şti, cu siguranţă, cine scapă şi cine nu. Am văzut murind pe unii care, în mod normal, ar fi trebuit să trăiască, în timp ce alţii, cu desăvîrşire pierduţi, lecuindu-se. Ce pot să spun în legătură cu aceasta, este că scapă cei care nu se dau bătuţi în lupta cu moartea.

Şi apoi, chiar atunci cînd îmi dau seama că cineva sigur va muri, de ce să răpesc omului nădejdea ? E mare lucru nădejdea, Panaite !...

— Va să zică, soră Cornelia, mie mi-ai spus că am să trăiesc, numai așa, ca să nu-mi răpești nădejdea ?

— Cred că da, Panaite !

— Dar știai, soră Cornelia, că, dacă mă fac bine, au să mă execute ?

— Nu ! Am aflat pe urmă.

— Așa am presupus și eu atunci. Ei, dar nu știi cum mi-ai spus că n-am să mor.

— Cum ?

— Ai spus-o ca și cînd mi-ai fi dat poruncă, nu care cumva să mă dau bătut ci musai să trăiesc. Și eu nu m-am dat bătut. Știi de ce ? Ca să nu te fac pe matale de rușine față de răniții ceilalți, că una spui și alta se întîmplă. M-am luptat cu moartea, și atunci, urîcioasa, văzînd că nu mă poate răzbi, mi-a întors spatele.

Eu, soră Cornelia, asta n-am uitat-o, și n-am s-o uit nici de acum încolo, cîte zile mi-or mai fi date să trăiesc. De aceea am venit acum la matale. Mi-am zis : Poate că sora Cornelia m-o ajuta să-i păcălesc pe hitleriștii care păzesc sala cazanelor.

Pe urmă, imediat, bătîndu-se cu palma peste frunte :

— Asta-i ! Iaca, vezi că am găsit ? Acuma știu ce avem de făcut. Trebuie neapărat să-i păcălim. Altfel, nu e chip. Ei sînt înarmați cu automate, pe cînd noi nici măcar o pușcă nu avem. Cel puțin dacă ar fi fost aici escorta mea, alde Chibrit. Am fi avut măcar o armă.

— Într-adevăr, unde ți-e umbra, Panaite. De vreo două zile nu l-am mai văzut.

— Și-a luat tălpășița, soră Cornelia. Cînd a auzit la radio că am întors armele contra hitleriștilor, a venit la mine și mi-a spus : „Panaite, acu' nu mai are rost să te păzesc. Gata ! S-a dus dracului șandramaua. De acu' tu ai să poți să le ceri socoteala ălora de-au hotărît să te *ezecute*. Eu, măi băiete, mă întorc la unitate. Dar, mai întîi, vreau să dau o raită pe acasă să-i văd pe ai mei. Iaca, la sînta Maria s-a împlinit anul de cînd nu i-am văzut".

...Și s-a dus ca din pușcă !

— Ce te-a mai păzit !

— Ca o umbră, cum ai zis matale, soră Cornelia. Săracu' ! Se temea că, dacă fug, ocna îl mănîncă. Ai băgat de seamă ? Cînd mă păzea Chibrit, domn' doctor Ham-Ham în fiecare noapte trimitea om

să-l înlocuiască. Dar de cînd umbra mea şi-a luat tălpăşiţa, n-a mai trimis pe nimeni. Ehei şi-a dat şi el seama că acu', nu mai este ca înainte.

8

Tot cam la zece minute, se auzea prin aer fîlfîitura caracteristică, apoi răbufnea explozia proiectilului, ca un fel de grohăit asurzitor. Schijele muşcau pereţii, transformau în cioburi sticla ferestrelor, scrijeleau pietrele caldarîmului. De ce se încăpăţînau hitleriştii să ţină tocmai strada aceea sub tirul aruncătoarelor de mine — cu toate trei la număr — din punct de vedere tactic era inexplicabil. Pur şi simplu risipeau muniţia de pomană. Chiar şi în cazul cînd romînii ar fi atacat pe neaşteptate, ca să-i scoată din bîrlog, nu de pe strada aceea îi ameninţa pe hitlerişti pericolul cel mai mare. Părea mult mai probabil că, intraţi în panică, trăgeau cu aruncătoarele pentru a crea impresia că dispun de o putere de foc mult mai mare decît aceea pe care o aveau în realitate.

Dimineaţa — dimineaţa zilei de 24 august a anului 1944 — un detaşament hitlerist format din gărzile şi formaţiunile de serviciu aflate în oraş şi în împrejurimi încercase să-şi croiască drum spre port. Intenţia comandantului hitlerist al detaşamentului fusese clară : să-şi treacă oamenii dincolo, în Bulgaria, folosind ambarcaţiile aflate în port.

Împotriva detaşamentului fusese trimisă o companie de infanterie şi cîteva grupe de muncitori înarmaţi din formaţiunea patriotică de luptă, cu misiunea precisă de a împiedica pătrunderea în port a detaşamentului şi de a-l captura sau lichida.

Evitînd lupta deschisă şi retrăgîndu-se pe străzi periferice, hitleriştii, avînd tot timpul compania de infanterie în spate, izbutiseră să coboare în port pe strada numită Vadul Grădinii. Dar încă de pe cînd detaşamentul se afla în partea cealaltă a oraşului, comunistul Călin Crăiuţ, comandantul grupului înarmat de muncitori care, împreună cu grănicerii din corpul de gardă, aveau misiunea să asigure securitatea portului, luase unele măsuri ce se dovediră, o oră mai tîrziu, deosebit de utile. Aşa, spre pildă, căpi-

tanii vapoarelor și mecanicii remorcherelor primiră ordin să scoată vasele din rada portului, iar șleparii, să ridice ancorele și să lase șlepurile la vale, în voia curentului, pînă la mila 173. La fel trebuiră să procedeze și barcagiii.

După aproape o oră, de-a lungul cheiului nu mai exista o singură ambarcație care ar fi putut fi folosită de hitleriști în cazul cînd izbuteau să pătrundă în port.

Abia după aceea Călin Crăiuț se dusese să preia comanda grupului de elevatoriști și docheri înarmați care, între timp, se alăturase grănicerilor. Dar nu după mult timp își făcuseră apariția și primele grupe de hitleriști. Romînii îi lăsaseră să se apropie și abia după aceea deschiseră focul.

Prinsă între ciocan și nicovală, pentru moment coloana fusese nevoită să se oprească. Se auzise însă imediat o comandă guturală și detașamentul se puse din nou în mișcare. Scurt timp după aceea, fiind superiori atît numericește cît și în armament, hitleriștii izbutiseră să ocupe căpitănia și să se reverse pe chei. Dar grănicerii și muncitorii nu se dăduseră bătuți. Ascunși în vagoanele de marfă

aflate pe linia de manevră, dinapoia unor lăzi și butoaie cu smoală, sau la adăpostul aproximativ al babalelor, continuaseră lupta.

De altfel, satisfacția hitleriștilor fusese de scurtă durată. Comandantul detașamentului lor, văzînd că nu-și va putea salva oamenii, trecîndu-i în Bulgaria, dăduse ordin de retragere. Cum însă replierea pe drumul pe care veniseră era imposibilă, își condusese detașamentul înapoi spre oraș pe un alt vad, numit al Budurului. Suferind pierderi grele, pînă la urmă izbutiseră să urce dealul și să se închidă în clădirea *Pavilionului* aflat în imediata apropiere a falezei.

În decurs de maximum o oră cît timp duraseră peregrinările detașamentului hitlerist prin oraș, acesta pierduse cam jumătate din efectivul său. Vadul pe care urcase era presărat de cadavre, iar pe strada care venea din oraș două mașini militare hitleriste fuseseră incendiate.

Pavilionul în care se refugiaseră hitleriștii era o clădire cu etaj, mare, solidă, dar, ca arhitectonică, lipsită cu desăvîrșire de gust. I se spunea așa, deoarece, cîndva, făcuse parte din spital. (Adăpostise secția de boli contagioase).

Cu ani în urmă, atît Pavilionul cît și clădirea spitalului propriu-zis fuseseră vîndute primăriei orașului de un oarecare Stan Băcanu și reprezentaseră doar o infimă parte din moștenirea pe care le-o lăsase — lui și surorii sale — bătrînul Zamfirică Băcanu, fost mare negustor de vite, devenit multimilionar în timpul primului război mondial.

Zgîrcit și hapsîn, la împărțirea moștenirii Stan Băcanu avu grijă să-și facă partea leului. Soră-sa însă, nu mai puțin zgîrcită și hapsînă, îi intentă proces. De pe urma acestui proces care durase mai mulți ani, pînă la urmă se alesese doar cu cîteva „firimituri", cum le numise ea. Printre aceste firimituri figurase și *Pavilionul.*

Intrînd în stăpînirea lui, noua proprietară se grăbi să-l despartă de spital printr-un gard de zid și să-l închirieze primului solicitator. În decursul anilor, Pavilionul adăpostise mulți locatari. În 1937 se stabili acolo un suspect consulat german, iar după 1941 o secție a Gestapoului, care însă păstră vechea firmă.

La spital duc și astăzi trei străzi. Una dinspre nord, și altele două dinspre est și vest. Ocupînd Pavilionul, hitleriștii

puseseră, în fapt, stăpînire și pe spital, instalînd posturi fixe la cele trei intrări. Procedaseră așa, ca să-și asigure spatele. Bineînțeles, romînii care îi asediau din trei părți ar fi putut închide și latura dinspre spital lichidînd și santinelele. Întrucît bestialitatea hitleristă era bine cunoscută, o asemenea măsură nu putea fi luată fără riscul de a pune în primejdie viața răniților. De altfel, nici nu era absolut nevoie deoarece hitleriștii nu se puteau retrage mai departe de spital. (Curtea acestuia se înfunda în peretele compact al unei clădiri cu etaj).

Înspre capătul străzii, cele două mașini militare hitleriste, incendiate, fumegau încă. În jurul amîndurora zăceau cadavrele a șase hitleriști. Dintre ele, unul purta uniforma de maior S.S. Cu abdomenul ciuruit de o rafală de mitralieră, răsturnat pe spate, strîngea în brațe o servietă burdușită cu hîrtii. Cînd se prăbușise, casca îi căzuse de pe cap și, acum, în lumina soarelui care apunea, părul, neobișnuit de blond, părea aproape alb.

— Domnule locotenent, eu aș zice să trimitem pe cineva să aducă servieta. Dacă fascistul acela nu i-a dat drumul

din brațe nici în clipa morții, înseamnă că se găsesc în ea hîrtii de preț, care ar putea să ne intereseze.

Cel care vorbi era sudorul Manole Crăiuț, comandantul formațiunii de luptă patriotice. El, locotenentul Eugen Negură care comanda militarii, încă doi muncitori și trei ostași — agenți de legătură — se aflau într-o încăpere de la parterul unei case cu etaj.

— Lasă, *comisare*, că mă duc eu! se oferi un strungar, pe nume Florea Ciobănică. Acesta nu era comunist. În schimb era Manole Crăiuț. Din acest motiv, mai în glumă, mai în serios, strungarul îi spunea : *Comisare*.

— Dacă vrei să te duci, du-te. Numai ai grijă să nu te pălească vreo schijă.

Și spunînd aceasta, în ochii lui Manole Crăiuț miji un fel de umbră de suferință. (Nu trecuse nici un sfert de oră de cînd fusese încunoștiințat că fratele său Călin Crăiuț fusese grav rănit cu prilejul luptei care se dăduse în port).

— Lasă că am făcut armata, și la atîta lucru m-oi pricepe și eu. De altfel, n-a fost încă fabricat glontele sau proiectilul care să mă omoare pe mine. Eu, comisare, așa să știi, vreau să trăiesc!

Şi, petrecîndu-şi cureaua automatului peste antebraţul mîinii drepte, Florea Ciobănică părăsi adăpostul punctului de comandă.

Tocmai atunci un proiectil de aruncător grohăi, explodînd cam pe la mijlocul străzii. O schijă nimeri cadavrul maiorului din S.S. zburătăcindu-i o parte din craniu.

„Ce trageţi, mă, porcilor ?" îi apostrofă furios strungarul, hazardîndu-se în stradă pe lîngă zidurile caselor.

De la fereastra punctului de comandă, Manole Crăiuţ şi locotenentul Negură îl urmăreau cu privirile.

— De nu le-o veni tocmai acum în minte să tragă mai des, nu-l ameninţă nici o primejdie, îşi dădu cu părerea sudorul.

— Nu cred că o vor face. Dacă au hotărît să ne bombardeze tot cam la zece minute, aşa au să continue pînă vor termina toată muniţia. Îi cunosc eu.

Şi într-adevăr, Florea Ciobănică ajunse pînă la cadavrul maiorului hitlerist, luă servieta şi reveni la punctul de comandă, fără ca, între timp, să mai fi căzut vreun proiectil.

— Comisarule, iată servieta! Ordinul a fost îndeplinit.

Manole Crăiuț o deschise imediat. Era burdușită cu hîrtii bătute la mașină.

— Domnule locotenent, dumneata cunoști limba germană?

— Puțin!

— Ia uită-te un pic prin ele. Să știm și noi dacă au meritat riscul.

Locotenentul Negură scoase cîteva hîrtii din servietă, străduindu-se, cu bruma de nemțească pe care o cunoștea, să-și dea seama de conținutul lor.

— Dacă înțeleg bine, hîrtiile acestea aparțin Gestapoului. De altfel, toate poartă mențiunea: „strict secret".

— Așa! În cazul acesta, făcurăm o treabă bunișoară. Nu degeaba maiorul hitlerist nici mort n-a vrut să lase geanta din brațe.

Și Manole Crăiuț, primind servieta de la ofițer, o dădu în seama unuia dintre muncitori.

— Nea Vergule, răspunzi de ea! N-o lași o clipă din mînă.

Pe urmă către locotenent:

— Domnule locotenent, eu zic să începem. Mai înainte de a se întuneca, trebuie să-i scoatem din bîrlog pe ticăloșii

aştia. Cum crezi că e mai bine să procedăm ?

— Din păcate va trebui să atacăm frontal. Dacă am ataca cu flancurile, am termina mai repede cu ei şi, sigur, cu mai puţine pierderi.

— Şi de ce să nu atacăm cu flancurile?

— Din cauza spitalului. Hitleriştii s-ar putea retrage acolo şi să-l transforme... în cîmp de bătălie. Apoi după o clipă. Sau poate că nici n-are importanţă din care parte atacăm. Ca să se răzbune, bestiile sînt capabile de orice ticăloşie.

— Înţeleg la ce te gîndeşti.

— Ei, dar ce se întîmplă ? Au trecut cele zece minute şi nu ne-au mai bombardat. Oare pregătesc ceva ?

— Or fi gătat muniţia, îşi dădu cu părerea Florea Ciobănică.

— Nu prea îmi vine să cred. Dacă ar fi avut numai atîta muniţie cîtă au tras pînă acuma, n-o risipeau de pomană... făcînd demonstraţii, replică locotenentul. Pe urmă, către telefonist : Dă-mi-l pe sublocotenentul Păcuraru.

Telefonistul se porni să învîrtească repede şi nervos manivela aparatului de campanie.

— Alo ! Cu domn' sublocotenent Păcuraru. Domn' sublocotenent ? Vorbiţi cu domn' locotenent Negură. Domn' locotenent, aveţi legătura...

Sublocotenentul Păcuraru comanda plutonul care ataca Pavilionul dinspre vest.

— Ce se aude la tine, Păcurarule ?

— Nimic, domnule locotenent ! Ce facem, atacăm ?

— Aşteaptă ordinul. În orice caz, fii gata.

Situaţia nu se prezenta deosebită nici pe strada ocupată de oamenii comandaţi de sublocotenentul Năstase. Plutonul acestuia era format numai din două grupe de ostaşi. Efectivul lui fusese completat cu muncitori din formaţiunea patriotică.

Locotenentul Negură reveni lîngă Manole Crăiuţ.

— Nimic deosebit atît la Păcuraru cît şi la Năstase. Şi totuşi, nu ştiu de ce, liniştea asta nu-mi place. Sînt convins că pun la cale ceva.

— Nu ar fi exclus.

— În orice caz iată cum văd eu că va trebui să acţionăm, domnule Crăiuţ.

Şi, pe o foaie de hîrtie, ruptă dintr-un carnet scos din porthart, începu să de-

seneze schița sectorului. Dar abia apucă să tragă cîteva linii, cînd, ridicîndu-și din întîmplare privirea, observă un civil care venea grăbit spre punctul lor de comandă.

Civilul era îmbrăcat într-un halat alb și mergea drept prin mijlocul străzii, scrutînd în dreapta și în stînga, cu priviri mai curînd mohorîte decît speriate.

— Asta cine o mai fi? se întrebă ofițerul cu glas tare.

— Să știi că pe noi ne caută, își dădu cu părerea Florea Ciobănică, prompt totdeauna cu răspunsurile, chiar atunci cînd întrebările nu lui îi erau adresate.

— Nu știu dacă pe noi ne caută, dar sigur că e de la spital, completă Manole Crăiuț.

Pe urmă, apropiindu-se de fereastra deschisă, strigă la el:

— De unde vii, domnule?

Omul în halat alb, descoperindu-l la fereastră, nu răspunse. Începu să alerge și după cîteva clipe intră pe ușa punctului de comandă. Era alb de emoție și avea fața toată scăldată de transpirație. Se opri în prag și, după ce trecu pe fiecare în revistă, privirile îl căutară din nou pe Manole Crăiuț.

— Sînt colonelul Poenaru, medicul şef al spitalului. Ştiţi cumva cine este şi unde pot găsi pe comandantul trupelor noastre ?

— Ce anume treabă aveţi cu el ? întrebă Manole Crăiuţ.

— Trebuie să-i transmit ceva din partea hitleriştilor încercuiţi în Pavilion. Pe urmă ridicînd din umeri şi oftînd : M-au silit să le devin emisar.

— Puteţi să-mi spuneţi mie, domnule doctor. Ce vor hitleriştii ?

Doctorul Poenaru îl învălui din nou într-o privire cercetătoare, pe urmă, mulţumit de rezultat, explică :

— Domnule, acum o jumătate de oră, tocmai ieşisem din sala de operaţii cînd doi ofiţeri hitlerişti mi-au cerut să-i însoţesc pînă la „Comandamentul" lor, adică la Pavilion. Acolo, m-au dus în faţa unui colonel pe cît de tînăr pe atît de îngîmfat, care mi-a cerut să vin încoace ca să aduc la cunoştinţa comandamentului romîn ceea ce numea el *ultimatumul* lor.

— Şi în ce constă acest aşa-zis ultimatum, domnule colonel ?

— Ticălosul ameninţă că, în cazul cînd nu li se dă voie să părăsească oraşul cu

tot armamentul de care dispun fără să li se întîmple ceva, vor zvîrli în aer spitalul pe care l-au minat.

— Bestiile !

Şi Florea Ciobănică, de indignare, mută automatul dintr-o mînă într-alta.

— Şi au minat, într-adevăr, spitalul ? întrebă locotenentul Negură.

— După toate probabilităţile, da. În orice caz, în sala cazanelor caloriferului, respectiv în întreg subsolul, nu se poate intra. Păzeşte o gardă de-a lor.

— Bolnavii au aflat ?

— Nu, ei nu ştiu nimic. N-am ştiut nici eu, pînă a nu afla chiar din gura colonelului hitlerist. În altă ordine de idei, trebuie să vă informez că termenul de *bolnavi* pe care l-aţi folosit nu se potriveşte, deoarece în spitalul nostru avem numai răniţi. În prezent, circa o sută cincizeci, dintre care patruzeci răniţi grav.

— Ucigaşii ! Auzi ce le-a trecut prin minte. Să arunce în aer spitalul ! se revoltă din nou Florea Ciobănică repezindu-se la fereastră şi trăgînd o rafală de automat.

— Nu mai risipi muniţia, măi Floreo ! Acuşi, acuşi ai să ai nevoie de ea, îl certă Manole Crăiuţ.

— Ai dreptate, comisare ! Dar mi-am ieşit din fire ca un boboc.

Doctorul Poenaru consultă ceasul, se miră cît de repede trecuse timpul, apoi adresîndu-se din nou lui Manole Crăiuţ :

— Ce răspuns să duc hitleristului ? Puteţi hotărî dumneavoastră sau mă conduceţi la cineva mai mare ?

Manole Crăiuţ, care privea tot timpul în pămînt parcă absorbit de gînduri, după cîteva clipe, întrebă :

— Aţi putea peste un sfert de oră, cel mult douăzeci de minute să vorbiţi cu spitalul la telefon ?

— Imposibil ! Nemţii au tăiat legătura. Sîntem acolo cu totul izolaţi.

Manole Crăiuţ oftă, se scărpină în vîrful nasului şi, privind gînditor chipul medicului care continua să strălucească de transpiraţie, îi spuse :

— Domnule doctor, eu nu v-aş sfătui să vă reîntoarceţi la spital.

— Şi de ce ?

— În prealabil va trebui să treceţi pe la colonelul hitlerist care v-a trimis încoace ?

— Fără îndoială. Așteaptă răspuns.

— Tocmai de aceea nu vă sfătuiesc. Dacă treceți mai întîi pe la el ca să-i comunicați rezultatul... soliei dumneavoastră, sigur că nu vă va mai lăsa să vă reîntoarceți la spital.

— Înțeleg ce vreți să spuneți. Din cauza răspunsului, va da ordin să mă împuște. Așa-i ?

— Da ! Din păcate, cred că așa s-ar întîmpla.

— Va să zică... vor fi sacrificați răniții, personalul...

— Asta de unde ați mai scos-o, domnule doctor ! Cum vă închipuiți că am putea sacrifica nu o sută cincizeci, ci măcar unul dintre ei ? Bineînțeles, nu putem accepta nici ultimatumul lor. Trebuie să găsim o soluție. Trebuie, cu alte cuvinte, să-i lichidăm, fără însă a le da posibilitatea să se atingă de spital. Vă dați seama că nu e o treabă ușoară, și singur nu-mi pot lua răspunderea, chiar dacă aș întrezări mijlocul. În prealabil, este necesar să cer aprobarea comandantului meu.

— Atunci duceți-mă și pe mine la el. Să-i explic. Nu trebuie să uitați o clipă

că e vorba de viața a o sută cincizeci de răniți.

— Domnule doctor, vă repet că soarta spitalului, mai bine zis a oamenilor care se află acolo, pe noi ne preocupă tot atît de mult ca şi pe dumneavoastră.

În clipa aceea sună telefonul.

— Pe dumneata te caută, domnule, anunță soldatul telefonist, întinzînd lui Crăiuț receptorul.

— Alo? Da, eu sînt, Crăiuț! Cu cine vorbesc? Tovarăşul Ilinoiu? Noroc, tovarăşe! Nu, încă n-am atacat... A survenit între timp ceva. Trebuie neapărat să vă raportez... Tocmai mă pregăteam să vin la dumneavoastră. Da, e ceva grav... Aştept atunci motocicleta.

Întinse receptorul telefonistului, apoi adresîndu-se doctorului Poenaru:

— Domnule doctor, mă veți însoți. Îndată va sosi o motocicletă cu ataş să ne ia.

9

Despărțindu-se de sora Cornelia, Panait Huştoiu o porni spre „salonul 5". Salonul 5 era cel al convalescenților care urmau să părăsească spitalul. Oricît de

puţin ar părea de crezut, totuşi, pînă la întoarcerea armelor în tot spitalul nu existase un alt salon în care moralul să fie mai scăzut. O atmosferă atît de tristă, atît de deprimantă şi de mohorîtă nu ai fi găsit nici măcar în salonul operaţilor. Pînă şi acolo, după ce durerile celor abia „ieşiţi de sub cuţit" se aciuau, ai fi putut auzi vorbe de duh, glume, prefirarea unor întîmplări hazlii, ba chiar crîmpeie de cîntece. În „salonul 5" însă, în salonul acelora care în cîteva zile urmau să părăsească spitalul, ai fi avut posibilitatea să cunoşti adevăratul „moral" al răniţilor.

Din salonul acesta părăseau spitalul două categorii de convalescenţi : aceia care, de pe urma rănilor, deveneau inapţi pentru front, şi *recuperaţii,* adică acei care, după un concediu scurt, urmau să se prezinte la unităţi pentru a fi din nou trimişi în linia întîi. Cei schilodiţi, ciungii şi ologii, cei cu vreun organ intern iremediabil vătămat sau cei cu bărbăţia pierdută pentru tot restul vieţii lor aşteptau clipa cînd aveau să părăsească spitalul fără bucurie, cu nelinişte, cu teamă. Acestor oameni, obişnuiţi să se spetească muncind ca să-şi asigure o

existenţă mizeră, acum cînd deveniseră total sau parţial inapţi pentru muncă, viitorul le apărea mai îngrozitor decît moartea. Pentru ceilalţi, *recuperaţii,* bucuria de a se şti vindecaţi era întunecată de gîndul că din nou vor ajunge în linia întîi.

Atmosferei deprimante din „salonul 5“ i se adăuga un spirit de nemulţumire, de revoltă deosebit de puternic. Dacă discuţiile care se purtau aici ar fi putut ajunge pînă la urechile acelora care vegheau ca «moralul ostaşilor să fie cît mai ridicat», în mod normal cei mai mulţi dintre ei, părăsind spitalul, ar fi trebuit să ajungă în faţa plutonului de execuţie. Din fericire, aceasta nu se întîmpla. Din fericire, Marele Cartier, atît de interesat să cunoască «starea de spirit a soldatului romîn», nu ştia ce se discută în „salonul 5“ al spitalului militar nr. 9, în toate saloanele nr. 5, din nenumăratele spitale de campanie, toate gemînd de răniţi. Şi nu mai ştia încă ceva deosebit de important : ce se întîmplă după ce recuperaţii, invalizii sau marii mutilaţi părăseau saloanele 5. Cu toţii, dezvăluind

adevărata situaţie de pe front, deveneau duşmani înverşunaţi ai hitleriştilor.

Acesta fusese moralul celor din „salonul 5“, cît timp luptele se purtaseră în răsărit. Cînd frontul ajunsese pe linia Iaşi-Chişinău, atmosfera din „salonul 5“ se schimbă întrucîtva. Se schimbă, fiindcă acuma tuturora le era clar că se apropia sfîrşitul necazurilor.

— Mult nu mai e şi vine ea ziua socotelilor !

Pentru cei mai mulţi, în ce va consta „ziua socotelilor“ nu era foarte clar. Dar își dădeau seama că va fi *altceva,* cu totul altceva decît pînă atunci. Şi tocmai pentru că își dădeau seama de aceasta, cel mai mult sufereau aceia care acum erau numai pe jumătate oameni. Sufereau, fiindcă erau conştienţi că nu vor fi în stare să iasă ca oameni întregi în întîmpinarea începutului celui nou.

Despărţindu-se de sora Cornelia, Panait Huştoiu urcă la „salonul 5“. Cu cîteva zile mai înainte, fusese şi el mutat acolo, împreună cu „umbra“ sa, soldatul Chibrit, paznicul său neadormit. Acum, Chibrit a plecat să-şi vadă de-ale lui şi

patul acestuia era singurul care nu avea stăpîn.

Convalescenții din „salonul 5" erau veseli și făceau pronosticuri în legătură cu ziua cînd trupele sovietice aveau să intre în oraș. Unii erau de părere că acest eveniment urma să se întîmple neapărat în cursul zilei următoare, iar alții susțineau că nu înainte de două zile, fiindcă altfel s-ar fi auzit hămăind tunurile.

— Ce tunuri, mă ! Dacă au spart frontul și dacă noi am întors armele, în cine să mai tragă cu tunurile? argumentă acela care susținuse că trupele sovietice urmau să intre în oraș ziua următoare.

— Dar pe hitleriști îi uitași, măi vericule ? Nu se lăsă cu una cu două. Nu mai departe decît ăștia de la Pavilion. Ce naiba așteaptă ? De ce nu se predau, că doar sînt încolțiți din toate părțile. Dar pînă nu i-or face ai noștri zob, crezi că se vor lăsa ? Draci !

— Chiar poimîine dacă ajung rușii în oraș și tot înseamnă că au mers cu *țugșnelul*, se lăsă convins celălalt.

Tocmai atunci intră pe ușă Panait Huștoiu.

— Paraschivoiule, am o vorbă cu tine. Şi cu tine, Răuţ. Haideţi ! li se adresă din prag.

— Ce vorbă ? întrebă nerăbdător ultimul.

— O vorbă ! Ai o ţîră de răbdare, omule !

Cei doi îl urmară afară, în curte. Acolo se aşezară toţi trei pe o bancă.

— Ei ? întrebă nerăbdător Răuţ. S-a întîmplat ceva ?

— S-a întîmplat, tu-i sfîntuleţu' mă-sii ! Măi fraţilor, aflaţi că spitalul a fost minat.

Şi le povesti tot ceea ce descoperise singur şi ceea ce aflase de la sora Cornelia în legătură cu şeful spitalului.

Panait Huştoiu îi alesese tocmai pe cei doi fiindcă avea cel mai mult încredere în ei. Dintre toţi convalescenţii, Răuţ şi Paraschivoiu i se păreau a fi oamenii cei mai de nădejde.

— Eu, mă, spunea o dată Paraschivoiu, se cheamă că am avut norocul să scap cu viaţă. Cînd mi-or da drumul de aici, capăt o lună conced ? Capăt, de bună seamă ! Păi într-o lună, s-a dus dracului şandramaua ! Într-o lună încep ruşii ofensiva. Şi dacă o încep, nu se mai

opresc. Dar chiar dacă o mai amînă, pe front au să mă mai vadă ai noştri cînd mi-oi vedea ceafa.

— Se gată pînă într-o lună! întărea şi Răuţ care era ardelean din ţara Moţilor. Să vezi atunci ce comedgia dracului are să fie cu toţi domnii de-au făcut sluj în faţa nebunului de 'Itler.

Asemenea discuţii avuseseră loc pe vremea cînd mai exista frontul din Moldova. Cînd el se prăbuşi şi armata română întoarse armele, celor doi tocmai le venise sorocul să părăsească spitalul. Formele de ieşire din spital le primiră în ziua de 24 august, respectiv în ziua cînd hitleriştii ocupaseră Pavilionul. Posturile fixe ale hitleriştilor instalate la cele trei ieşiri nu-i lăsară să plece. Nu dădeau voie nimănui să intre sau să iasă din spital. Nu făceau excepţie nici cu medicii. Se părea că hitleriştii urmăreau ca, în cazul cînd se vor decide să arunce în aer spitalul, deodată cu răniţii să-şi găsească moartea întreg personalul medical.

Aflînd de la Panait Huştoiu ce ticăloşie se pregăteau să comită hitleriştii, Paraschivoiu începu să-i înjure cumplit.

— Grijania mamei lor!... Mă, Răuţ, al dracului să fiu dacă am să stau acasă mai mult decît îmi trebuie ca să-mi îmbrăţişez muierea şi pruncii. Atît, şi pe urmă am să plec la unitate. Acu', dacă a început răfuiala cu *aliaţii,* nu mă rabdă inima să stau ca mireasa cu fundu' pe cămaşă. Apoi către Panait Huştoiu: Cîţi hitlerişti zici că păzesc în sala cazanelor?

— Cinci!

— Măi, dacă aş avea o grenadă!

— Sau măcar o armă! adăugă Răuţ.

— Mare scofală n-am face! îi potoli Panait Huştoiu. Să zicem că am pus mîna pe o grenadă şi cu ea am izbutit să-i curăţăm pe toţi cinci. Cu asta ce am făcut? Zgomotul exploziei i-ar vesti pe ceilalţi, şi atunci ar fi şi mai rău de noi toţi.

— Adicătelea nu-i nimic de făcut? întrebă Paraschivoiu.

— Păi tocmai ăsta-i baiul: Cum ne scăpăm de toţi cinci fără gălăgie? sintetiză Răuţ gîndul lui Panait Huştoiu.

— Afurisită treabă! se scărpină în cap Paraschivoiu.

— Eu m-am gîndit şi m-am tot gîndit, continuă Panait Huştoiu, şi iată cum văd

eu *misiunea* noastră. Va să zică, trebuie mai întîi să-i curățăm pe hitleriștii din sala cazanelor, fără ca cei de la Pavilion să prindă de veste. Apoi, să luăm lăzile cu trotil și să le ascundem undeva. Pe urmă, chiar dacă ceilalți prind de veste, n-au ce să ne mai facă, fiindcă alt trotil nu mai au...

— Măi Panaite, tu prea bine nu-i cunoști, îl întrerupse Răuț. Tîlharii ăștia, dacă află că i-am tras pe sfoară și că, pe deasupra, le-am mai omorît cinci oameni, sînt în stare de cine știe ce ticăloșie: Să dea foc spitalului, să pună la zid pe toți doctorii și pe toate surorile și mai știu eu ce.

— Stai, omule, nu te pripi. Încă n-am terminat ce aveam de spus, protestă Panait Huștoiu. Ascultă pînă la capăt și pe urmă dă-ți părerea. Va să zică, mai întîi trebuie să ne scăpăm, pe tăcute, de hitleriștii din sala cazanelor. După aceea, îngropăm lăzile cu trotil. După ce am sfîrșit cu bine și treaba asta va trebui să-i vestim pe ai noștri să ne vină în ajutor, mai înainte ca hitleriștii să prindă de veste că i-am tras pe sfoară.

— Și cum crezi că ne-ar putea ei ajuta ? întrebă oarecum sceptic Răuț.

— Păi, să-i atace în bîrlogul lor. Altfel, n-au cum, îl lămuri Paraschivoiu.

— Asta-i !... Să-i atace, să-i mîntuie pe toţi, dacă nu vor voi să se predea ! se bucură Răuţ. Mă mir chiar că n-au făcut-o pînă acuma.

— Vedeţi, întrebarea asta este : de ce n-au făcut-o, măi, oameni buni ? Că dacă îi atacau, demult terminau cu ei. Oare nu cumva ca să nu aibă de suferit spitalul ?

— Măi, să ştii că asta o fi ! exclamă Paraschivoiu.

— Ei, şi dacă aşa s-au întîmplat lucrurile, e musai să-i vestim pe ai noştri : Fraţilor — să le spunem — scoateţi-i pe hitlerişti din bîrlog fără teamă, că noi am deminat spitalul.

— Măi, Panaite, dar cum să ne scăpăm, fără gălăgie, de cei cinci ? Să aşteptăm să adoarmă şi pe urmă să-i strîngem de gît ? întrebă Răuţ.

— Nu aşa ! N-am izbuti decît numai dacă s-ar culca să doarmă şi cel care stă de santinelă. În noaptea asta însă nu prea îmi vine să cred că se va lăsa furat de somn. Altfel trebuie ticluite lucrurile. Trebuie să-i păcălim în vreun fel.

— În vreun fel !... Dar cum, măi Panaite ? întrebă Paraschivoiu.

— Cum ? Dacă toţi trei ne vom gîndi nu se poate să nu găsim ceva.

Nu apucă să sfîrşească bine cuvintele, cînd pe alee apăru un hitlerist. Călca apăsat cu cureaua automatului petrecută pe după gît, cu casca pe cap.

— Ce-o fi căutînd ăsta ? întrebă Paraschivoiu.

Hitleristul care, la rîndul său, îi zărise, veni întins spre ei. Se opri la trei paşi şi le puse lumina lanternei în ochi.

Paraschivoiu care era mai iute de fire, se răsti la el :

— Vrei să ne chiorăşti, mă, păcătosule ?

Hitleristul înţelese. Stinse lanterna, apoi întrebă, amestecînd cuvinte nemţeşti cu romîneşti.

— Unde ist Spitalleiterul. Er soll imediat Kaffee face. Meine camarazi warten [1].

— Du-te şi caută-l pe *spitallaiderul* tău, cine dracu' o fi ăla. Uite colo uşa ! se răsti la el Paraschivoiu, privind cu

[1] Unde-i conducătorul spitalului ? Trebuie imediat face cafea. Camarazii mei aşteaptă.

ochi hrăpăreţi automatul a cărui curea hitleristul şi-o petrecuse pe după gît.

— Ho, mă ! Nu fi şi tu negru în cerul gurii ! îl mustră făţarnic Panait Huştoiu, călcîndu-l cu înţeles pe picior. Sînt şi ei oameni şi or fi simţind nevoia dacă nu de o mîncare, măcar de o băutură caldă.

Apoi, către hitlerist :

— Vino, camarade ! Te ducem imediat la domnul doctor.

Hitleristul care înţelegea vag romîneşte se lăsă condus. Paraschivoiu şi Răuţ se luară după ei, spărgîndu-şi capul să înţeleagă ce anume urmărea Panait Huştoiu, că se purta atît de prietenos cu hitleristul.

Pe doctorul Ham-Ham îl găsiră în biroul doctorului Poenaru. Se mai aflau acolo şi ceilalţi medici, precum şi sora Cornelia. Pe figurile tuturora se citea consternare. Dintre toţi, cel mai neliniştit, cel mai speriat era doctorul Ham-Ham. Livid, cadaveric de livid, îşi freca într-una mîinile. Dintr-o singură privire Panait Huştoiu înţelese că aflaseră de minarea spitalului.

Cînd îl văzu pe hitlerist în pragul uşii, tresăriră cu toţii, iar doctorul Ham-Ham

sări ca ars de pe scaun. Pe frunte şi pe chelia-i prematură izvorîră brusc broboane mari de transpiraţie.

Panait Huştoiu le explică ce voia hitleristul.

— Să trăiţi, domn' maior ! Dumnealui vrea cafea pentru oamenii care păzesc sala cazanelor. Apoi către hitlerist ca să fie sigur : Nu-i aşa că de acolo vii ?

— Jawohl ! răspunse neamţul care înţelesese întrebarea.

— Sie wünschen, also, Kaffee. Sofort werden Sie bedient [1].

— Bestellen Sie fünf Schalen Kaffee. Wenn Sie nicht Kaffee haben, dann Tee [2].

— Doch, wir haben Kaffee. Er wird gleich zubereitet. Wünschen Sie sonst was ? Zu speisen etwas ? [3].

— Nein, danke ! [4].

— Bitte, nach Wunsch ! [5].

Apoi către unul din medici : doctore, ia, te rog, imediat măsuri ca, în timpul cel mai scurt, cafeaua să fie gata.

---

[1] Doriţi, deci, cafea. Imediat veţi fi servit.

[2] Comandaţi cinci ceşti de cafea. Dacă nu aveţi cafea, poate să fie şi ceai.

[3] Ba da, avem cafea. Va fi imediat gata. Mai doriţi ceva ? Ceva de mîncare ?

[4] Nu, mulţumesc !

[5] Mă rog, cum doriţi !

— Domnule maior, pentru atîta lucru nu e nevoie să se obosească un domn' doctor. Mă îngrijesc eu ca dumnealui să fie mulțumit. Vino cu mine, camarade! se oferi Panait Huștoiu.

Afară, pe coridor, îi spuse hitleristului cu tonul cel mai prietenos de care era în stare:

— Dumneata du-te înapoi de unde ai venit. Cum e gata cafeaua ți-o aducem noi.

— Nein! Aștept!

— Cum ți-e voia. Apoi către Paraschivoiu și Răuț: Măi, băieți, duceți-l pe dumnealui la bucătărie. Dacă bucătarul s-a culcat, unul dintre voi să dea fuga și să-l scoale. Eu fug după artelnic, să-mi dea cafea și zahăr.

Și profitînd de faptul că hitleristul se uita în altă parte, le făcu din ochi cu înțeles.

După ce Paraschivoiu și Răuț plecară împreună cu hitleristul, Panait Huștoiu deschise ușa biroului unde se aflau adunați medicii și făcu semn sorei Cornelia să iasă afară.

— Ce s-a întîmplat? întrebă aceasta neliniștită.

— Nimic rău, soră Cornelia. Dimpotrivă, are să fie bine dacă ai să vrei să-mi dai o mînă de ajutor.

— Ce fel de ajutor ?

— Soră Cornelia, să-mi dai prafuri deacelea care te adorm. Da' îmi trebuie multe.

— Ce să faci cu ele, omule ?

— Păi nu l-ai auzit pe hitlerist ? Vrea cafea ! Păi să le dăm o cafea ca să ne țină minte. O cafea care să-i adoarmă. Înțelegi matale, soră Cornelia ? Să doarmă cît mai repede, şi duşi. Pe urmă, lasă totul pe seama noastră. Adică a mea, a lui Paraschivoiu şi Răuţ. Le potrivim noi pe toate cum e mai bine.

— Panaite, te-ai gîndit bine ce faci ? Bagă de seamă !

— M-am gîndit, soră Cornelia ! Mie dă-mi prafurile alea şi lasă totul pe seama noastră. Scăpăm noi spitalul din cumpăna în care se află acuma.

— Bine !... Haide cu mine !

Îl duse la farmacie.

— Să-mi dai, soră Cornelia, atîtea cîte trebuie cam pentru patru, cinci chile de cafea. Dacă poftesc dumnealor cafea, acu' noaptea, să le dăm pe săturatelea. Nu-i aşa, soră Cornelia ?

Sora Cornelia nu-i răspunse. Luă dintr-o pungă o mînă de somnifere şi i le dădu.

— Ţine ! Cred că astea ajung, ca să doarmă neîntorşi pînă mîine la prînz.

— Mulţumesc, soră Cornelia ! Dar mai am o rugăminte la matale. Să nu spui nimic doctorului Ham-Ham. Ăsta, dacă află, de frică să nu păţească ceva, e în stare să-i vestească pe hitlerişti.

— Bine, n-am să-i spun.

— Nimănui să nu spui, deocamdată, soră Cornelia !

— Bine !... Bine !...

— ...Şi să ai încredere în noi că vom izbîndi, soră Cornelia.

Despărţindu-se de infirmieră, Panait Huştoiu se duse să-l caute pe artelnicul spitalului. După ce obţinu „cafeaua“ şi zahărul, se îndreptă grăbit spre bucătărie. Între timp, bucătarul pusese apă la fiert. Era cald afară şi cu atît mai mult în casă. De aceea, hitleristul rămase să aştepte în curte. Paraschivoiu şi Răuţ făcură la fel. Se trăseseră puţin mai deoparte, aşteptîndu-l pe Panait Huştoiu. Hitleristul se plimba de colo colo pe sub ferestrele bucătăriei fumînd o ţigară de

foi care mirosea urît. Din cînd în cînd, vîra capul înăuntru și striga :

— Schnell !... Schnell !...[1]

Pe urmă, dîndu-și parcă seama de absurditatea îndemnului, fără să mai aștepte răspunsul, relua plimbarea.

Aducînd cafeaua și zahărul, Panait Huștoiu propuse bucătarului :

— Pesemne ești obosit. Du-te și te culcă. O cafea mă pricep și eu să fac.

— Aș cam fi ! Dar știindu-l pe urîtu' ăsta aici, tot nu m-ar prinde somnul. Și apoi, acuși fierbe apa.

— Cum vrei ! Pînă atunci, na, fă deaici o țigară !

Bucătarul răsuci una groasă și începu să fumeze. Era atît de cald, încît mereu trebuia să-și șteargă transpirația cu mîneca cămășii.

În sfîrșit, apa începu să fiarbă.

— Dă-mi zahărul !

Panait Huștoiu i-l dădu.

— Atît de mult ! se miră bucătarul, Nu-l pun pe tot. Dă-i în mă-sa că n-are să li se aplece dacă n-o fi cafeaua dulce ca mierea. Ce rămîne, pun mîine dimineață la cazan.

---

[1] Repede !... Repede !

— Nu se poate, nea Mitrule. Ordin de la domn' doctor Ham-Ham. Mi-a spus aşa : să fie dulce ca mierea.

— Bine, mă, bine ! Rămîne-le-ar cafeaua în gît şi îneca-s-ar cu ea !

În timp ce bucătarul turna zahărul, Panait Huştoiu aruncă în cratiţă somniferele.

— Sînt vitamine ! explică el, văzînd că bucătarul face ochii mari. Cică astea întăresc toate mădularele. Mi le-a dat domn' doctor Ham-Ham.

— Uite, mă, scîrnăvia dracului ! Porcilor ăstora le dă... de astea cum le-ai spus, iar pe-ai noştri, dacă ar fi după el, i-ar lăsa să moară de foame. Boiernaşul ăsta încă n-a băgat de seamă că începe să nu mai cînte cucul lor.

— Lasă că are să se dezmeticească el cînd i-o cădea cărămida în cap. Dar uite că acuşi e gata şi cafeaua.

Ca să nu dea în foc, Panait Huştoiu, care preluase pe nesimţite sarcina bucătarului, începu s-o amestece de zor cu polonicul.

— Gata !... Gata ! Poţi s-o tragi deoparte ! îl instrui acesta.

— S-a făcut, şefule !

Luă pe limbă un strop de cafea. Nu simţi vreun gust deosebit. Era dulce, cum nu mai băuse alta vreodată. Bucuros, luă cratiţa şi părăsi bucătăria.

— Gata, camarade! Ei, ce zici? Gut cafea, nu? Miroase fain!

Şi săltă cratiţa pînă sub nasul hitleristului.

Acesta înţelese, zîmbi şi dădu din cap aprobativ, fiindcă, într-adevăr, erzaţul mirosea frumos. Pe urmă, vru să i-o ia din mînă.

— Lasă că ţi-o duc eu! Ce să te mai oboseşti dumneata!

Hitleristul acceptă şi o porni, ţanţoş, înainte.

Trecînd pe lîngă Paraschivoiu şi Răuţ, Panait Huştoiu le şopti:

— Urmaţi-mă, dar mai de departe!

În apropierea sălii cazanelor, hitleristul îi luă cratiţa din mînă.

— Ţi-o duc pînă jos! se oferi Panait Huştoiu, care voia să arunce o privire în bîrlogul celor cinci hitlerişti.

— Nicht nőtig! [1]

În faţa uşii care ducea la subsol făcea de pază un hitlerist care, atunci cînd îl

---

[1] Nu-i nevoie!

văzu pe celălalt venind cu cafeaua, scoase o exclamaţie de bucurie, spunînd pe limba sa ceva ce Panait Huştoiu nu pricepu.

Despărţindu-se de hitlerist, Panait Huştoiu se ascunse înapoia unei barăci. Aici veniră să-l găsească Paraschivoiu şi Răuţ. Din locul unde se ascunseseră nu-l puteau vedea pe acela care stătea de pază la intrarea în subsol. În schimb, îl auzeau fluierînd.

— Cum naiba îţi dădu prin minte ! se miră Paraschivoiu după ce Panait Huştoiu le explică ce făcuse.

— 'nafura mamei lor, de-acu ai noştri sînt ! se bucură Răuţ.

— Mi-e teamă să nu ne încurce ăsta socoteala. Dacă n-au să-i dea şi lui cafea pînă iese din schimb ? Cînd i-o vedea pe toţi adormiţi ca nişte buşteni, te pomeneşti că ghiceşte ce s-a întîmplat şi dă alarma.

— Măi să fie al dracului ! se necăji Paraschivoiu.

Dar temerea lui Panait Huştoiu nu se adeveri. Uşa se deschise şi cineva dinăuntru strigă :

— Hermann !

Hitleristul care făcea de pază intră, lăsînd uşa întredeschisă. Cei trei răsuflară uşuraţi.

— Să ştiţi că l-au chemat să-i dea şi lui porţia! şopti Răuţ.

Şi, într-adevăr, peste cîteva clipe, în deschizătura luminată a uşii apăru soldatul de santinelă cu o gamelă în mînă. Cineva dinăuntru închise uşa după el. Hitleristul se aşeză pe trepte şi, imediat, în liniştea atotbiruitoare a nopţii, îl auziră sorbind zgomotos zeama fierbinte.

— Sfîntuleţu' mă-ti, toată s-o bei! îl îndemnă Panait Huştoiu.

Acum, cînd avea siguranţa că planul îi va reuşi, se gîndi să ia măsurile necesare.

— Paraschivoiule, rămîi cu mine. Tu, Răuţ, du-te şi adu încă patru oameni de nădejde. Eu zic tot de la noi, de la „5". Nu le spune despre ce-i vorba. Furişaţi-vă pînă la etuvă şi staţi pitiţi acolo pînă vă chem.

Răuţ se strecură înapoi tîrîndu-se fără să facă zgomot.

Şi aşteptarea începu. Fiecare clipă trecea încet, chinuitor de încet. Erau amîn-

doi atît de emoţionaţi, încît curgea de pe ei transpiraţia.

„Numai să nu fi greşit sora Cornelia şi să-mi fi dat prea puţine prafuri !“ se nelinişti Panait Huştoiu.

Hitleristul, ca să-şi bea pe îndelete cafeaua, se aşezase pe trepte. Cînd nu-l mai auzi sorbind zgomotos, Paraschivoiu şopti :

— Pesemne că a băut-o toată !

— Acu' e acu' ! murmură Panait Huştoiu mai mult pentru sine.

Clipele începură să curgă şi mai încet. Cinci minute... zece... un sfert de oră...

— O fi adormit ? întrebă Paraschivoiu.

— Nu ştiu ! Cum naiba am uitat s-o întreb pe sora Cornelia după cît timp te apucă somnul.

— Să mă duc s-o întreb ? se oferi Paraschivoiu.

— Nu !... Lasă acum.

Cînd socoti că se scursese cam o jumătate de oră, Panait Huştoiu se hotărî.

— Tu să mai rămîi aici încă zece minute. Dacă nu mă întorc pînă atunci, înseamnă că totul merge bine şi vii după mine. Eu am plecat.

Şi porni să se tîrască înspre santinelă. Se tîra cu atîta grijă, încît nici el singur nu se auzea. Izbuti să se apropie pînă la o depărtare de cel mult trei metri. Se opri să asculte. De acolo de unde se afla îi auzi răsuflarea fornăitoare. Hitleristul adormise. Începu din nou să se tîrască pînă ajunse chiar lîngă trepte. Acum, cu tot întunericul, putea să-l şi vadă. Dormea cu spatele rezemat de uşă. Pe genunchi odihnea automatul. Întinse mîna şi i-l luă, fără ca acesta să simtă.

„Acum, chiar dacă se trezeşte, îl pocnesc o dată cu patul automatului acolo unde i-a pus popa miru', de nu mai apucă să zică nici pîs !" îşi vorbi sieşi. Dinăuntru nu răzbea nici un zgomot. Fără doar şi poate, dormeau şi cei de acolo, duşi.

În spatele său, ca o umbră, apăru Paraschivoiu. Panait Huştoiu îi dădu automatul şoptindu-i :

— Na, ţine-l. Dacă se trezeşte, pocneşte-l pînă nu apucă să strige.

După aceasta, se apropie de hitlerist şi îl scutură uşurel de umăr. Nu se trezi. Atunci, cu cordonul halatului de spital îi legă mîinile, iar gura cu un fel de batic pe care neamţul îl avea înfăşurat în jurul gîtului.

— Dinspre partea ăstuia nu mai avem a ne teme. Du-te acu' şi adu pe ceilalţi. Dar încet, fără să faceţi zgomot.

După cîteva minute, Paraschivoiu se întoarse cu Răuţ şi cu încă patru *recuperaţi* din „salonul 5".

— Răuţ, tu rămîi de pază aici. Fii cu ochii în patru! Ceilalţi veniţi după mine!

Deschise încetişor uşa şi păşi primul pragul. Înăuntru, hitleriştii dormeau cu toţii în poziţii aproape groteşti. Erau, cu toţii, patru. Sforăiau cutremurător.

— Duc porcii la jir! gîndi Paraschivoiu.

Patru erau şi lăzile cu trotil. De fiecare era legat cîte un fir de sîrmă subţire, şi toate cele patru fire de un cablu lung de cîţiva zeci de metri. Peste colacul cablului odihnea o baterie de formă paralelipipedică. Panait Huştoiu înţelese: În cazul cînd primeau ordin să arunce în aer spitalul, hitleriştilor nu le rămînea altceva de făcut decît să părăsească subsolul, desfăşurînd după ei cablul. Pe urmă, cînd aveau să se găsească la o depărtare care să-i pună în afară de orice pericol, trebuiau doar să unească cele două fire ale cablului de polii bateriei

și curentul, transmis prin cablu, avea să facă să explodeze lăzile cu trotil.

„Tu-le sfîntulețu' lor de ucigași!“ îi înjură în gînd.

— Legați-i și duceți-i de-i încuiați în garaj!

Erau acum în posesia a cinci automate, fiecare cu cîte trei încărcătoare de rezervă, găsite în sacii de merinde. Tot în saci găsiră și grenade.

După ce hitleriștii fură transportați și încuiați în garaj, iar lăzile cu trotil ascunse, Paraschivoiu întrebă :

— Acu' ce facem?

— Acu' ne rămîne de făcut treaba cea mai grea : Să-i vestim pe ai noștri, înainte ca hitleriștii să prindă de veste că i-am tras pe sfoară.

— Aș încerca eu, se oferi Răuț.

— Și dacă pun mîna pe tine?

— Cum mi-o fi norocul!

— Nu-i așa, măi băiete. În treaba asta nu-i vorba doar... de norocul tău. E în joc soarta spitalului, a noastră, a tuturora. Crezi tu că noi, ăștia cîțiva, numai cu patru automate — fiindcă unul ți-l vom da ție — și cu cele cîteva grenade vom putea face față dacă tabără hitle-

riştii asupra spitalului ? Şi apoi, dacă se întîmplă să pună mîna pe tine cum vom şti. ca să încercăm altceva ?

Răuţ se scărpină în cap.

— Păi, eu zic aşa : Dacă pun mîna pe mine, am să chiui.

— Ce-ai să faci ?

— Am să chiui, şi voi aveţi să auziţi. Îţi vine ţie a rîde, măi Panaite, dar, să ştii, eu cînd chiui o dată se aude peste şapte sate. De aceea gîndesc să fie acesta consemnul : Dacă izbutesc să trec, îndată ce ajung la ai noştri slobozesc automatul de trei ori, lovitură cu lovitură. Dacă n-am noroc şi pun mîna pe mine, am să chiui. Bine-i ?

— Bine, rău n-avem încotro. Na, ia automatul şi du-te !

După ce Răuţ se mistui în noapte, Panait Huştoiu împărţi automatele celor rămaşi. Cu toţii erau şase. Doi primiră grenade. Cîteva opri şi pentru sine. Pe urmă, improvizînd un dispozitiv de luptă în formă de evantai fixă fiecăruia locul. Dar tocmai acum, deodată se auzi rafala unui automat, urmată imediat de un chiuit care sună mai curînd a urlet de durere. Înţeleseră. Răuţ fusese prins, şi acum era mort sau rănit de moarte.

„Ce să fac? se întrebă Panait Huştoiu. Să trimit pe un altul? Înseamnă să-l mîn la moarte sigură. Hitleriştii abia de acum încolo vor fi cu ochii în patru. Nu, trebuie încercat altceva. Altceva, dar ce?"

— Şi acu', pe unde scoatem cămaşa, măi oameni buni? se adresă el celorlalţi.

— Să mai încercăm odată. Mă duc eu, se oferi unul dintre *recuperaţii* aduşi de Răuţ. Poate am să am mai mult noroc.

— Trebuie încercat altceva. De acum încolo vor fi cu şi mai multă grijă. Au să pună mîna pe tine fără doar şi poate.

— Panaite, ştii ce-mi trece mie prin minte? se bucură Paraschivoiu.

— Ce?

Dar, în loc să-i răspundă, Paraschivoiu se adresă celorlalţi:

— Măi, eşti careva de la transmisiuni?

Întrebarea rămase fără răspuns.

— Ne-ar folosi la ceva? se interesă Panait Huştoiu.

— Păi sigur că da! Dacă nu putem trimite om la ai noştri, atunci să le transmitem prin morse ceea ce vrem să le spunem.

— Prin morse ! se miră unul. Da' aparat de radio de unde luăm ?

— Lasă că nu avem nevoie de aparat. În loc de aparat ne putem folosi de o lanternă. Ce zici, Panaite ?

— Ce să zic ! Zic, omule, că încercarea moarte n-are. Trebuie să găsim însă un transmisionist.

— În tot spitalul ăsta nu se poate să nu *eziste* unul, măcar de sămînță.

— Este, sigur că este. În salonul 3 e un sublocotenent de la noi din regiment. Ăla de i-au tăiat mîna stîngă săptămîna trecută. Il cheamă Tomşa.

Cel care dăduse informaţia era un sergent care avea plămînii străpunşi de un glonte. Se vindecase, dar din cînd în cînd tot mai scuipa sînge.

Panait Huştoiu o porni în grabă spre intrarea principală. În goană urcă şi scările, pînă la „salonul 3". Pe sublocotenentul Tomşa îl găsi plimbîndu-se pe coridor. Era foarte tînăr. Deşi trecuse o săptămînă de cînd fusese operat, încă nu se obişnuise cu gîndul că va rămîne ciung pentru toată viaţa.

— Domn' sublocotenent, cunoaşteţi morse ?

— N-aş mai cunoaşte!... În definitiv, ce te priveşte dacă ştiu sau nu? se răsti la Panait Huştoiu, ursuz şi nervos.

Acesta, în cîteva cuvinte, îl puse la curent cu ceea ce se întîmplase, atrăgîndu-i atenţia asupra primejdiei care îi ameninţa în cazul cînd hitleriştii prindeau de veste.

— Şi eu cu ce vă pot ajuta? întrebă sublocotenentul.

— Am aici o lanternă luată de la unul din hitleriştii pe care i-am făcut prizonieri. Trebuie să semnalizaţi cu ea, ca să afle ai noştri că am deminat spitalul şi că acum pot să-i atace pe hitlerişti fără teamă. Pe urmă, mai trebuie să le spuneţi că-i musai să se grăbească. Dacă prind de veste hitleriştii, ar fi în stare să dea foc spitalului. Noi ne vom apăra, dar cu patru automate şi cîteva grenade nu-i putem răzbi. Astea să le spuneţi prin morse, domn' sublocotenent.

— Şi dacă nu mă recepţionează?

— Trebuie să încercăm, domn' sublocotenent. Vă rog să veniţi cu mine în pod. De acolo, veţi putea transmite mai bine decît din oricare altă parte.

Urcară în pod. Panait Huştoiu găsi o ladă pe care sublocotenentul, mic de statură, urcîndu-se, putu să iasă afară, prin luminator, cu jumătate din trup. Locul ales era cum nu se poate mai bun, deoarece Pavilionul în care se baricadaseră hitleriştii nu avea ferestrele înspre spital. În schimb, de pe oricare din străzile care duceau la Pavilion şi pe care se afla armata puteau fi uşor recepţionate semnalele luminoase. Exista totuşi riscul să fie observate şi de posturile fixe ale hitleriştilor. Dar riscul era cu neputinţă de înlăturat.

10

Primul care descoperi semnalele luminoase transmise de sublocotenentul Tomşa fu sudorul Florea Ciobănică.

— Ia uită-te, comisare ! îi atrase atenţia lui Manole Crăiuţ. Nu ţi se pare că lumina aceea, care se tot aprinde şi se stinge, seamănă a semnalizare ?

Manole Crăiuţ se apropie de fereastră şi privi cîteva clipe cu atenţie.

— Ai dreptate. Dar acolo e spitalul, nu? Oare cine semnalizează și în ce scop? Hitleriștii?

— Eu zic, măi comisarule, că ei nici n-ar avea cui!

— Dă fuga după locotenent, Floreo! Să vină imediat.

Locotenentul Negură era afară în stradă și inspecta posturile. Atacul fusese amînat și din acest motiv ofițerul era negru de supărare. Deși nu-i era în obicei, înjura acum mai rău ca un surugiu.

Hotărîrea fusese luată cu o oră mai devreme în cadrul unei scurte ședințe care avusese loc la punctul de comandă al formațiunii patriotice de luptă. Posibilitatea ca hitleriștii, cu bestialitatea care îi caracteriza și în desperare de cauză, să-și pună în aplicare amenințarea în cazul cînd erau atacați nu putea fi desconsiderată. În schimb, o soluție care să îndepărteze primejdia ce amenința spitalul nu putuse fi găsită. Propunerile făcute nu fuseseră luate în considerație deoarece nu prezentau suficiente garanții că spitalul nu va avea de suferit. (Bineînțeles, nimănui nu-i trecu prin minte că ar putea fi acceptate condițiile *ultimatumului.)*

Hotărîndu-se amînarea atacului se avu în vedere şi faptul că erau aşteptate să sosească din oraşul vecin. în chiar cursul nopţii, cîteva tunuri.

— Domnule locotenent, haideţi că vă cheamă comisarul, îl vesti Florea Ciobănică.

— Da? Bine! A venit cumva vreun ordin?

— Nu! Cineva semnalizează din podul spitalului. Eu nu ştiu citi ce spune şi nici comisarul, că n-am făcut armata la transmisiuni.

— Ştie sergentul Călin care comandă grupa de la întretăierea străzilor. Dă fuga dumneata şi adu-l la postul de comandă.

În acest timp, sublocotenentul Tomşa semnaliza: *Răspunde dacă m-ai recepţionat... Răspunde dacă m-ai recepţionat.* Repeta într-una indicativul, fiindcă nu avea nici un rost să transmită mesajul propriu-zis, atîta timp cît nu ştia dacă a fost înţeles de către aceia cărora le era destinat. Pe de altă parte, nu-l transmitea şi din prudenţă, ca nu cumva hitleriştii să-l recepţioneze înaintea ro-

mînilor şi, furioşi, să ia măsuri de represalii împotriva celor din spital.

Numai după cîteva minute, Florea Ciobănică veni cu sergentul Călin. Acesta, după ce urmări cîteva clipe semnalele luminoase, spuse locotenentului :

— Transmite, domn' locotenent, un indicativ de apel de-al nostru, romînesc. Trebuie să-i răspund că l-am recepţionat. Da-ţi-mi, vă rog lanterna dumneavoastră.

Şi luînd lanterna urcă în goană pînă la etajul doi, urmat îndeaproape de ofiţer. Acolo, de la una din ferestre, începu să semnalizeze. Abia acum sublocotenentul Tomşa începu transmisiunea propriu-zisă :

„Spitalul a fost minat de hitlerişti, dar noi am izbutit să-l deminăm, capturînd lăzile cu trotil“.

În clipa aceea, liniştea nopţii fu tulburată de zgomotul unei împuşcături. Una din santinelele hitleriste, descoperind că cineva semnaliza din podul spitalului, trăsese. Glontele nu nimeri decît în streaşina acoperişului.

Cîteva clipe luminiţa nu mai clipi.

— Te pomeneşti că l-au nimerit ! se nelinişti locotenentul Negură.

*

După prima împuşcătură, Panait Huştoiu spuse sublocotenentului :

— Domnule sublocotenent, eu trebuie să cobor. Acu' dacă au descoperit că transmitem, s-ar putea să ne atace. Trebuie să văd ce măsuri am mai putea lua. Dumneavoastră nu vă lăsaţi. Transmiteţi mai departe !

— Lasă că ştiu eu care mi-e datoria, nu-i nevoie să mă înveţi tu, se răsti la el ofiţerul.

„Deocamdată pericolul înlăturat...“ transmise mai departe.

Altă împuşcătură şi apoi altele. Cîteva gloanţe se înfipseră în acoperişul de tablă. Unul îi fluieră pe la ureche. Sublocotenentul se trase înăuntru, ţinînd afară doar braţul ridicat, cu care semnaliza.

„Acum ţinta e mai mică !“ îşi spuse reluînd semnalizarea :

„Pericol de represalii“

Ploua cu gloanţe pe acoperiş. Acum trăgea şi o puşcă mitralieră. Un glonte ricoşînd din pervazul acoperit cu tablă îi sfîrtecă urechea.

„Veniţi-ne, de urgenţă...“

Un alt glonte îl nimeri, zdrobindu-i osul la încheietura pumnului. Scăpă lanterna din mînă.

— ...în ajutor! zbieră în timp ce se prăbușea de pe lada pe care se cocoțase, ca și cînd ar fi putut fi auzit de către cel care îl recepționa.

În cădere, lanterna nu se stinse. La lumina ei, sublocotenentul Tomşa îşi privea mîna însîngerată. Laba propriu-zisă a mîinii atîrna inertă, cu podul palmei în sus.

— Transmite! Transmite că vom ataca imediat, ordonă locotenentul Negură sergentului Călin.

— Transmit, domn' locotenent, dar nu cred că are cine să mă mai recepționeze. Cred că l-au nimerit, săracu'!

Locotenentul Negură nu-l mai ascultă, fiindcă se grăbi să coboare ca să-i comunice şi lui Manole Crăiuț ceea ce aflase. Acum, cînd ştiau că cei de la spital izbutiseră să demineze clădirea, lichidarea grupului hitlerist baricadat la Pavilion se impunea cu necesitate. Şi se impunea cu necesitate tocmai spre a preîntîmpina pericolul unor represalii din partea hitleriştilor.

Manole Crăiuţ obţinu, telefonic, de la legătura sa superioară aprobarea ca acţiunea să înceapă imediat. Planul fu pe loc modificat, în sensul ca atacul să fie dat cu ambele flancuri deodată, tocmai spre a izola cît mai repede posibil spitalul de bîrlogul hitlerist.

Dar mai înainte ca soldaţii şi grupele de muncitori să pornească, în curtea spitalului se dezlănţui un schimb viu de focuri.

11

În momentul cînd fu tras primul foc de armă în direcţia podului de unde sublocotenentul Tomşa semnaliza, Panait Huştoiu bănui ceea ce avea să urmeze. Coborî în goană treptele, ca să ajungă cît mai repede în mijlocul tovarăşilor săi care ocupau poziţii de luptă în jurul sălii cazanelor. Cînd ajunse la etajul întîi îi ieşi în întîmpinare doctorul Spătaru, care, speriat de împuşcături, năvălise pe sală.

— Ce se întîmplă ? Cine trage ? De ce trag ?

Toate întrebările erau adresate lui Panait Huştoiu, cu o voce piţigăiată din cauza fricii, dar, totuşi, poruncitoare.

Panait Huştoiu se uită la el, se uită la ceilalţi doctori, care de asemenea ieşiseră pe culoar. Printre ei o văzu şi pe sora Cornelia.

— Domnule maior, ce s-a întîmplat are să vă lămurească sora Cornelia. Dinspre partea mea, eu atîta am a vă spune : aceia dintre dumneavoastră, domnilor ofiţeri, care sînteţi înarmaţi, veniţi la sala cazanelor, fiindcă nu peste mult timp va fi nevoie de luptători.

Şi fără să mai piardă o clipă, fugi în jos pe scări.

Între timp, se înteţise tirul asupra răsuflătorii podului de unde sublocotenentul Tomşa continua să semnalizeze.

— M-am întors, Paraschivoiule. Preiau comanda !

— Bine că te-ai întors, Panaite, fiindcă mi se pare că hitleriştii ne şi atacă.

Dinspre Pavilion se auziră tropăituri. Cîţiva hitlerişti veneau în pas alergător.

— Nu trage nimeni decît la comanda mea.

Hitleriştii, patru la număr, cînd ajunseră cam la jumătatea distanţei dintre poartă şi sala cazanelor, o cotiră la stînga.

Panait Huştoiu înţelese. Hitleriştii primiseră ordin să captureze pe acela care transmitea. Nu mai stătu o clipă pe gînduri. Smulse automatul din mîna unuia şi se furişă, mergînd de-a buşilea, ca să le iasă în întîmpinare. Ocoli mai întîi pe după baracă, pe urmă, tăind, de-a dreptul, peste straturile cu flori, izbuti să-i depăşească. Se culcă înapoia unui gărduleţ viu de bucşii şi-i aşteptă. Aleea pe care trebuiau să vină hitleriştii era la numai cinci metri depărtare. În sfîrşit, apărură la capătul aleei. Veneau în pas alergător, cu armele în cumpănire. Cînd ajunseră la numai cîţiva paşi de el, Panait Huştoiu apăsă pe trăgaci. Dintr-o singură rafală îi culcă pe toţi patru.

Acei dintre răniţii spitalului care erau în stare să meargă, dădură năvală la ferestre.

— Mă frate-meu ! — le strigă Panait Huştoiu — făcui rost de patru arme şi am nevoie de voluntari. Pe care te ţine cureaua şi vrei să te răcoreşti, coboară şi vino la sala cazanelor.

Luă armele şi cartuşierele hitleriştilor apoi se întoarse la oamenii săi. În lipsa sa se prezentaseră ca voluntari patru dintre medicii tineri.

— Ne-am prezentat doar noi, fiindcă ceilalţi sînt neînarmaţi, îl lămuri unul dintre ei, ca nu cumva să creadă că ceilalţi se eschivaseră din laşitate.

Ţineau cu destulă neîndemînare pistoalele „Bereta" în mîinile lor mai obişnuite cu bisturiul. Dar erau hotărîţi să se folosească de ele cum s-or pricepe mai bine.

Panait Huştoiu indică locul fiecăruia, pe urmă trebui să se ocupe de voluntarii care se prezentaseră şi cărora trebuia să le împartă armele disponibile. Unul care fusese rănit la genunchiul piciorului stîng venise sprijinindu-se într-o cîrjă. Era un ostaş mai în vîrstă, cu o mustaţă groasă lăsată spre colţurile gurii.

— Tocmai matale te-ai găsit, bădiţă ! îl mustră Panait Huştoiu. Du-te de vezi-ţi de treabă, că tot venirăţi mai mulţi decît avem arme.

— Da' eu de ce nu-s bun ? se supără el. Fiindcă mi-e piciorul ţapăn ? Doar ce, eu trag cu piciorul ? Ia dă arma încoace, măi leat !

Şi i-o smulse aproape cu de-a sila din mînă.

Între timp, hitleriştii dîndu-şi seama că la spital se întîmpla ceva neobişnuit, şi temîndu-se de un atac şi dinspre partea aceea, trimiseră un Unteroffizier cu vreo douăzeci de oameni să recunoască terenul şi, la nevoie, să restabilească situaţia. Totodată, în scop de intimidare, unul din aruncătoare începu să bată la întîmplare, schimbînd unghiul de tragere după fiecare proiectil.

O dată ajuns în curtea spitalului, Unteroffizier-ul îşi desfăşură oamenii în trăgători şi, neştiind din care parte avea să fie primit cu foc, începu să înainteze cu multă precauţie în direcţia pavilionului principal.

Focul îl deschiseră apărătorii. Cînd hitleriştii înţeleseră — şi mult nu le trebui — că puterea de foc a apărătorilor era concentrată în jurul sălii cazanelor, începură să execute o manevră de învăluire, spre a le cădea în spate. În maximum jumătate de oră situaţia acestora putea deveni desperată. Dar tocmai acuma se dezlănţui şi atacul trupelor comandate de locotenentul Negură.

Surprins, derutat, temîndu-se că ar putea fi despărţit de cei din Pavilion, Unteroffizier-ul dădu ordin de retragere.

— Pe ei, fraţilor! Salt înainte! comandă Panait Huştoiu, ieşind în goană de dinapoia etuvei şi trăgînd asupra Unteroffizier-ului, cu automatul în care pusese ultimul încărcător, fără însă să-l nimerească.

Urmîndu-i exemplul, ceilalţi apărători, ieşind de pe unde se aflau, porniră în salturi înspre hitlerişti. Ca într-o părere, Panait Huştoiu îl văzu pe cel cu genunchiul anchilozat alergînd într-un picior şi sprijinindu-se cînd în cîrjă, cînd în puşcă.

— Pe ei, bă, grijania mamei lor!

Din mers, proptindu-şi patul armei de şold, şchiopul trase în direcţia hitleriştilor. În jurul gîtului, ca un fel de colan, avea petrecută centura cu cartuşiere, pe care o primise de la Panait Huştoiu deodată cu arma.

În clipa următoare, Panait Huştoiu se trezi cu unul dintre medici alături.

— Îi biruirăm, domn' sublocotenent! i se adresă, fără să slăbească din ochi copacul înapoia căruia se ascunsese Unteroffizier-ul.

De acolo, de dinapoia copacului, hitleristul dădea comenzile cu o voce puternică, guturală.

— Domn' sublocotenent, fiţi atent la copacul acela. Dinapoia lui s-a pitit subofiţerul care îi comandă pe hitlerişti. Acuşi, acuşi are să plece de acolo. Cum îl vedeţi că ţîşneşte, trageţi. Aşa am să fac şi eu. Dintre noi doi, unul tot îl va nimeri.

— N-am cu ce ! De mult am tras ultimul cartuş.

Şi medicul, înciudat, zvîrli pistolul ca pe o jucărie stricată.

Panait Huştoiu strînse mai bine automatul în mîini. În încărcător — ultimul — dacă mai erau trei gloanţe. Unteroffizier-ul se mişcă înapoia copacului.

„Acuşi, are să sară !“ îşi spuse. Înşurubă automatul în umăr şi, cînd Unteroffizier-ul ţîşni dinapoia copacului, apăsă pe trăgaci. Toate cele trei gloanţe — ultima rafală — nimeriră în plin. Hitleristul se răsuci într-un picior, ca şi cînd ar fi executat o piruetă dificilă şi se prăbuşi.

— Salt înainte ! strigă triumfător Panait Huştoiu, pornind în goană.

Pe sus se auzi un fel de fîlfîit, pe urmă

un proiectil de aruncător căzu în apropiere, împroşcînd cu schije, razant în toate părţile. Una îl lovi în coastă, alta în genunchi.

— Paraschivoiule, preia comanda !

— Am înţeles, Panaite, preiau comanda !

Dar aproape că nu mai era nevoie să mai preia cineva comanda. Hitleriştii care mai scăpaseră cu viaţă o rupseseră, de-a binelea, la fugă. Dar cînd ajunseră dincolo de poarta spitalului, fură prinşi între focurile romînilor care atacau, concomitent, de la est şi de la vest, şi decimaţi pînă la unul.

Ceilalţi, cei din Pavilion, opuseră rezistenţă aproape o jumătate de oră, pe urmă capitulară. Fură făcuţi prizonieri opt ofiţeri superiori, dintre care patru din „S.S.", circa trei sute de soldaţi şi capturată o mare cantitate de muniţie. De asemenea, cîteva lăzi cu arhivă secretă.

*

Cîteva ore mai tîrziu. Panait Huştoiu stătea culcat într-un pat în salonul celor de curînd operaţi. Nu trecuse nici un sfert de oră de cînd fusese adus din sala de operaţie. De data asta nu-l mai „tă-

iase“ doctorul Ham-Ham, ci şeful spitalului, doctorul Poenaru.

Din patul său putea vedea pe toţi acei care intrau sau ieşeau. Şi cum se uita aşa spre uşă, deodată o văzu în prag pe sora Cornelia. Era însoţită de un civil, modest îmbrăcat, care avea petrecută pe după gît cureaua automatului.

Descoperindu-l, sora Cornelia îi zîmbi de departe şi totodată atrase atenţia însoţitorului său, arătîndu-i-l cu degetul.

— Ei, cum te simţi ? îl întrebă ea cînd ajunseră lîngă patul său.

Civilul rămăsese un pas mai în urmă. De acolo, se uita la Panait Huştoiu cu simpatie şi curiozitate.

— Bine, soră !

— Tu, măi băiete, să nu te pierzi cu firea, că ai să scapi.

Erau aceleaşi cuvinte pe care i le spusese şi atunci cînd doctorul Ham-Ham îi pronosticase că se „va curăţa“.

De data asta, fu rîndul său să zîmbească.

— Ştiu, soră Cornelia. Nu se moare tocmai acum, cînd abia începe a fi bine să trăieşti.

— Ei, bravo! Am ştiut eu că n-ai să te dai bătut. Dar uitam! Am adus pe cineva, Panaite, care, aflînd de isprava ta, a vrut neapărat să te cunoască. Faceţi cunoştinţă.

Civilul cu automatul pe piept se apropie de pat cu mîna întinsă.

— Noroc bun! Mă numesc Manole Crăiuţ. Am luptat şi eu ca să-i scoatem pe hitlerişti din bîrlogul lor de la Pavilion. Aşa cum ţi-a spus sora Cornelia, am aflat că salvarea spitalului de distrugere se datoreşte în primul rînd iniţiativei, curajului dumitale şi am venit să te felicit în numele muncitorilor din formaţiunea de luptă patriotică. Te-ai purtat ca un adevărat viteaz, ca un... ca un comunist, măi frate Panaite.

Panait Huştoiu se înroşi de bucurie, de emoţie, şi abia putu îngăima:

— Dacă m-am purtat, cum spui, ca un comunist, n-ar fi chiar de mirare. Fiindcă eu, dragă tovarăşe, simţesc ca un comunist.

Redactor responsabil : E. GROZEA
Tehnoredactor : GH. CUCOŞ

Dat la cules 26.06.62. Bun de tipar 01.08.62. Apărut 1962. Hîrtie semivelină mată de 65 g/m². Format 760×920/32. Coli editoriale 4,82. Coli tipar 5 1/8 C. Z. pentru bibliotecile mari şi mici 8 R-32. B1116.

Întreprinderea Centrală de Poligrafie M.F.A.; Str. Izvor nr. 137, Bucureşti, R.P.R., c. 1336,

Cartea Ostașului

ÎN ACEEAȘI COLECȚIE

AU APĂRUT:

EUSEBIU CAMILAR

Pămîntul zimbrului

— schițe și povestiri —

NICOLAE TĂUTU

Noul comandant

— schițe și povestiri —

PETRU VINTILĂ

Cei 45

— povestiri —

DAN GR. MIHĂESCU

Ancheta

— povestire —

VOR MAI APĂREA:

LUCIAN DUMITRESCU

Scrisorile soldaților

— versuri —

MIHNEA MOISESCU

Incercarea

— schițe și povestiri —